

**MINISTERUL EDUCAȚIEI NAȚIONALE
UNIVERSITATEA „LUCIAN BLAGA” SIBIU
ȘCOALA DOCTORALĂ**

**TEZĂ DE DOCTORAT
COMPETENȚA INSTANȚELOR JUDECĂTOREȘTI ÎN MATERIE CIVILĂ
- Rezumat -**

**CONDUCĂTOR DE DOCTORAT
prof.univ.dr.dr.h.c. IOAN LEȘ**

**Doctorand
NICA GHEORGHE**

**Sibiu
2013**

CUPRINS

CONSIDERAȚII GENERALE.....	7
Capitolul I. CONSIDERATII GENERALE ASUPRA COMPETENȚEI INSTANȚELOR JUDECATOREȘTI.....	8
SECȚIUNEA 1. PRIVIRE GENERALĂ ASUPRA JUSTIȚIEI	8
1.1. Conceptul de jurisdicție și înfăptuirea justiției în România	8
1.2. Caracterul monist consacrat de noul Cod de procedură civilă	8
SECȚIUNEA a 2-a. DEFINIȚIA COMPETENȚEI	9
SECȚIUNEA a 3-a. FORMELE ȘI MODALITĂȚILE COMPETENȚEI.....	10
3.1. Considerații preliminare.....	10
3.2. Competența materială funcțională.....	11
3.3. Competența materială procesuală	11
3.4. Competența teritorială a instanțelor judecătorești	12
SECȚIUNEA a 4-a. ANALIZA NORMELOR JURIDICE DE COMPETENȚĂ	12
4.1. Considerații generale privitoare la analiza normelor juridice de competență	12
4.2. Dispoziții generale cu privire la interpretarea normelor juridice de competență instituite prin noul Codul de procedură civilă	13
4.3. Analiza normelor juridice de competență prin raportare la caracterul normelor juridice de competență	13
4.4. Analiza normelor juridice de competență prin raportare la acțiunea legilor de procedură civilă în timp	14
4.5. Analiza normelor juridice de competență prin raportare la acțiunea legilor de procedură civilă în spațiu.....	15
4.6. Analiza normelor juridice de competență prin raportare la acțiunea legilor de procedură civilă asupra persoanelor.....	16
Capitolul II. COMPETENȚA GENERALĂ A INSTANȚELOR JUDECATOREȘTI.....	16
SECȚIUNEA 1. COMPETENȚA INSTANȚELOR DE JUDECATĂ ÎN MATERIA CONTROLULUI DE CONSTITUȚIONALITATE	16

SECȚIUNEA a 2-a. COMPETENȚA INSTANȚELOR DE JUDECATĂ ÎN MATERIA CONTENCIOSULUI ADMINISTRATIV	17
2.1. Competența tribunalului privind soluționarea în primă instanță a litigiilor de contencios administrativ.....	17
2.2. Competența Curții de apel în materie de contencios administrativ.....	20
2.2.1. Competența Curții de apel de a soluționa în primă instanță litigii de contencios administrativ	20
2.2.2. Competența Curții de apel de a soluționa recursurile împotriva hotărârilor pronunțate de către tribunale în primă instanță în materia contenciosului administrativ.....	21
2.3. Competența Înaltei Curți de Casație și Justiție în soluționarea litigiilor de contencios administrativ.....	23

**Capitolul III. COMPETENȚA MATERIALĂ A INSTANȚELOR JUDECĂTOREȘTI ÎN
MATERIE CIVILĂ DUPĂ MATERIE ȘI VALOARE.....**24

SECȚIUNEA 1. PRECIZĂRI PREALABILE PRIVIND COMPETENȚA MATERIALĂ A INSTANȚELOR JUDECĂTOREȘTI	24
SECȚIUNEA a 2-a. COMPETENȚA MATERIALĂ A JUDECĂTORIILOR	25
SECȚIUNEA a 3-a. COMPETENȚA MATERIALĂ A TRIBUNALULUI	27
SECȚIUNEA a 4-a. COMPETENȚA MATERIALĂ A CURȚII DE APEL	32
SECȚIUNEA a 5-a. COMPETENȚA MATERIALĂ A ÎNALTEI CURȚI DE CASAȚIE ȘI JUSTIȚIE	34

**Capitolul IV. COMPETENȚA MATERIALĂ A INSTANȚELOR JUDECĂTOREȘTI
DUPĂ VALOAREA OBIECTULUI CERERII INTRODUCTIVE
DE INSTANȚĂ**37

Capitolul V. COMPETENȚA TERITORIALĂ A INSTANȚELOR JUDECĂTOREȘTI	38
SECȚIUNEA 1. CONSIDERAȚII GENERALE . REGLEMENTARE.....	38
SECȚIUNEA a 2-a. COMPETENȚA TERITORIALĂ GENERALĂ (regula „, forum rei”)	38
SECȚIUNEA a 3-a. COMPETENȚA TERITORIALĂ ÎN CAZUL PROCEDURII NECONTENCIOASE JUDICIARE	39
SECȚIUNEA a 4-a. COMPETENȚA TERITORIALĂ ALTERNATIVĂ	40
SECȚIUNEA a 5-a. COMPETENȚA TERITORIALĂ FACULTATIVĂ	42
SECȚIUNEA a 6-a. COMPETENȚA TERITORIALĂ CONVENȚIONALĂ	42
SECȚIUNEA a 7-a. COMPETENȚA TERITORIALĂ EXCEPȚIONALĂ	43
SECȚIUNEA a 8-a. COMPETENȚA TERITORIALĂ ÎN ALTE SITUAȚII PREVĂZUTE DE CODUL DE PROCEDURĂ CIVILĂ	44

Capitolul VI. INCIDENTE PROCEDURALE CU PRIVIRE LA COMPETENȚA INSTANȚEI JUDECĂTOREȘTI SESIZATE CU SOLUȚIONAREA LITIGIILOR DE DREPT PRIVAT	46
SECȚIUNEA 1. PRECIZĂRI PREALABILE PRIVIND INCIDENTELE PROCEDURALE CU PRIVIRE LA COMPETENȚA INSTANȚELOR JUDECĂTOREȘTI SESIZATE CU SOLUȚIONAREA LITIGIILOR DE DREPT PRIVAT.....	46
SECȚIUNEA a 2-a. VERIFICAREA COMPETENȚEI	47
SECȚIUNEA a 3-a. PROROGAREA DE COMPETENȚĂ	48
3.1. Reglementare. Formele prorogării de competență a instanțelor judecătorești	48
3.2. Prorogarea legală de competență a instanțelor judecătorești reglementată prin art. 123 din noul Cod de procedură civilă	48
3.3. Prorogarea legală de competență a instanțelor judecătorești reglementată prin art. 124 din noul Cod de procedură civilă	49
3.3.1. Reglementare. Sferă de incidență	49

3.3.2. Excepții de la aplicabilitatea principiului judecătorul acțiunii este și judecătorul excepției	51
3.3.2.1. Excepții de la aplicabilitatea principiului judecătorul acțiunii este și judecătorul excepției în cadrul procesului civil intern	51
3.3.2.2. Excepții de la aplicabilitatea principiului judecătorul acțiunii este și judecătorul excepției în cadrul procesului civil internațional	51
3.4. Prorogarea legală de competență a instanțelor judecătorești în cazul conexității.....	52
3.4.1. Reglementare. Diferențiere față de litispendență	52
3.4.2. Modul de operare a prorogării de competență în cazul conexității	52
3.4.3. Dreptul de control al instanței superioare	53
3.5. Prorogarea de competență în cazul conexității internaționale	53
3.6. Prorogarea judiciară a competenței instanțelor judecătorești	54
3.7. Prorogarea convențională a competenței instanțelor judecătorești	54
SECȚIUNEA a 4-a. LITISPENDENȚA – INCIDENT PROCEDURAL REFERITOR LA COMPETENȚA INSTANȚEI	54
4.1. Reglementare litispendenței din procesul civil intern și procesul civil internațional.....	54
4.2. Instanțele competente în soluționarea excepției de litispendență din procesul civil intern și soluțiile pe care le pot pronunța instanțele	55
SECȚIUNEA a 5-a. SOLUȚIONAREA SITUAȚIILOR DE NECOMPETENȚĂ.....	56
5.1. Considerații generale	56
5.2. Excepția de necompetență	56
5.3. Invocarea excepției de necompetență	57
5.4. Soluționarea excepției de necompetență și soluțiile pe care le poate pronunța instanța investită cu soluționarea excepției de necompetență	57
5.5. Conflictul de competență	58
5.5.1. Reglementare. Cazuri	58
5.5.2. Soluționarea conflictului de competență și procedura aplicabilă	59
5.5.3. Reglementări speciale instituite prin noul Cod de procedură civilă în materia soluționării conflictelor de competență	60

5.5.4. Probele administrate în fața instanței necompetente	60
SECȚIUNEA a 6-a. STRĂMUTAREA PRICINILOR	60
6.1. Reglementare	60
6.2. Formularea cererii de strămutare	61
6.3. Instanța competentă și judecarea cererii	61
6.4. Hotărârea pronunțată de instanța care soluționează cererea de suspendare și căile de atac împotriva acestor hotărâri	62
6.5. Efectele hotărârii pronunțate de către instanța care soluționează cererea de strămutare	63
6.6. Formularea unei noi cereri de strămutare	63
SECȚIUNEA a 7-a. DELEGAREA INSTANȚEI DE JUDECATĂ	64

REZUMATUL TEZEI DE DOCTORAT

CONSIDERAȚII GENERALE.

Noul Cod de procedură civilă, deși nu s-a distanțat semnificativ față de vechea reglementare, a adus mutații semnificative și inedite, atât în ceea ce privește unele instituții tradiționale ale procedurii civile, cât mai ales, cu precădere, în materia competenței de atribuțiune și teritoriale a instanțelor judecătorești.

Totodată, noul Cod de procedură civilă, desăvârșind concepția monistă consacrată de către noul Cod civil, prin unificarea dispozițiilor legii civile cu cele ale legii comerciale, unifică la rândul lui dispozițiile legale care reglementează normele de competență materială a instanțelor judecătorești, eliminând astfel reglementarea diferențiată a normelor de competență în materie civilă și în materie comercială.

În ambianța noilor reglementări instituite prin noul Cod de procedură civilă, lucrarea analizează competența instanțelor judecătorești în materie civilă, analiză raportată și la vechile prevederi, pentru a se putea evidenția atât asemănările cât mai ales deosebirile față de reglementările instituite prin vechiul Cod de procedură civilă.

Lucrarea este structurată în capitole și secțiuni urmând, de regulă, structura noului Cod de procedură civilă în materia competenței instanțelor judecătorești.

Astfel, competența materială a instanțelor judecătorești este analizată în concordanță cu noul Cod de procedură civilă în două capitole, respectiv competența materială a instanțelor judecătorești după materie și valoare și respectiv competența materială a instanțelor judecătorești după valoarea obiectului cererii introductive de instanță.

CAPITOLUL I

CONSIDERATII GENERALE ASUPRA COMPETENȚEI

INSTANȚELOR JUDECĂTOREȘTI

Secțiunea 1. PRIVIRE GENERALĂ ASUPRA JUSTIȚIEI.

1.1. Conceptul de jurisdicție și înfăptuirea justiției în România.

Noul Cod de procedură civilă, prin art. 1, enunțând obiectul și scopul acestui act normativ, scoate în evidență faptul că în înfăptuirea justiției instanțele judecătorești, care îndeplinesc un serviciu de interes general, asigură respectarea ordinii de drept, a libertăților fundamentale, a drepturilor și intereselor legitime ale persoanelor fizice și persoanelor juridice, aplicarea legii și garantarea supremației acesteia.

Din conținutul art. 1 al noului Cod de procedură civilă, rezultă că prin noua reglementare se consacră expres funcțiunea jurisdicției exercitate de către instanțele judecătorești ca serviciu public.

Jurisdicția ca funcțiune sau funcția judiciară, se realizează în statele moderne prin organele specializate. În acest sens, prevederile art. 126 alin.(1) din Constituția României statuează că „justiția se realizează prin Înalta Curte de Casație și Justiție și prin celelalte instanțe judecătorești stabilite de lege”. Dar, totodată, deși Constituția nu o spune explicit, activitatea de jurisdicție se poate efectua și de către alte organe decât instanțele judecătorești. În acest sens pot fi invocate prevederile art. 126 alin.(5) din Constituția României potrivit cărora „prin lege organică pot fi înființate instanțe specializate în anumite materii, cu posibilitatea participării, după caz, a unor persoane din afara magistraturii.”

De asemenea din conținutul dispozițiilor constituționale care evocă cele trei clasice puteri în stat rezultă că nu face parte din puterea judecătorească nici Curtea Constituțională, ea fiind o autoritate publică autonomă, situată în afara autorității judecătorești, Ministerul Public și Consiliul Superior al Magistraturii.

1.2. Caracterul monist consacrat de noul Cod de procedură civilă.

Noul Cod de procedură civilă, desăvârșind concepția monistă consacrată de către noul Cod civil, prin unificarea dispozițiilor legii civile cu cele ale legii comerciale, unifică, la rândul lui, dispozițiile legale care reglementează normele de competență materială a instanțelor judecătorești, eliminând astfel reglementarea diferențiată a normelor de competență în materie

civilă și în materie comercială. Unificarea dispozițiilor legale privitoare la competența materială a instanțelor judecătorești în materie civilă și în materie comercială a fost începută după intrarea în vigoare a Legii nr. 71/2011 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 287/2009 privind Codul civil când au fost abrogate dispozițiile vechiului Cod de procedură civilă care reglementau competența materială a instanțelor în materie comercială, fiind totodată reorganizate secțiile comerciale existente la data intrării în vigoare a noului Cod civil în cadrul tribunalelor și curților de apel în secții civile, ori după caz, secțiile comerciale vor fi unificate cu secțiile civile existente, prin hotărâre a Consiliului Superior al Magistraturii, la propunerea colegiului de conducere al instanței.

De asemenea, tot sub aspectul desăvârșirii concepției moniste consacrate de noul Cod civil, art. 1 stabilind obiectul și scopul Codului de procedură civilă, arată că: „Codul de procedură civilă stabilește regulile de competență și de judecare a cauzelor civile, precum și cele de executare a hotărârilor instanțelor și a altor titluri executorii, în scopul înlăturării justiției în materie civilă, instanțele judecătorești îndeplinind un serviciu de interes general, asigurând respectarea ordinii de drept, a libertăților fundamentale, a drepturilor și intereselor legitime ale persoanelor fizice și persoanelor juridice, aplicarea legii și garantarea supremației acesteia”.

Secțiunea a 2-a. DEFINIȚIA COMPETENȚEI

Într-o formulare sintetică, devenită clasică, competența civilă a fost definită drept *aptitudinea recunoscută de lege unei instanțe judecătorești sau altui organ de jurisdicție ori cu activitate jurisdicțională de a judeca un litigiu civil.*

Conceptul de competență este de amplă utilizare în limbajul juridic, mai cu seamă în dreptul procesual civil, în accepțiunea căruia, prin competență înțelegem capacitatea unei instanțe de judecată, a unei autorități statale sau a altor organe decât instanțele judecătorești de a soluționa anumite cereri sau litigii. Într-o manieră asemănătoare, competența este definită ca fiind un ansamblu de puteri și îndatoriri atribuite sau impuse unui agent pentru a-i permite acestuia îndeplinirea funcției sale.

Pe de altă parte, au fost identificate unele principii ale reglementării competenței și anume: competența instanțelor este aceeași pentru toți; competența instanțelor este legală; instanța nu poate delega justiția; instanța își exercită atribuțiile de judecată numai în circumscripția sa teritorială; competența instanței este subiectivată prin acțiunea civilă; instanțele

judecătorești sunt înzestrate cu plenitudinea competenței jurisdicționale; judecătorul acțiunii este și judecătorul excepției; accesoriul urmează soarta principalului; competența revine instanței în circumscripția căreia se află domiciliul pârâtului și principiul potrivit căruia conflictele de competență se rezolvă în interiorul sistemului organelor judecătorești.

În sfârșit, expresia „competență civilă” este generică, ea reflectând faptul că instanțele civile soluționează, de regulă, litigii izvorâte din raporturi juridice de drept privat, în cadrul cărora justițiabilii se află pe poziție de egalitate juridică. Evident, majoritatea litigiilor sunt de drept civil. Cu toate acestea, atât Codul de procedură civilă, cât și numeroase legi speciale cuprind dispoziții privind soluționarea unor litigii de către instanțele civile care nu au atributul de a fi de drept privat.

Secțiunea a 3-a. FORMELE ȘI MODALITĂȚILE COMPETENȚEI

3.1. Considerații preliminare.

Sub aspect funcțional, fiecare categorie de instanțe are anumite atribuțiuni jurisdicționale, iar *sub aspect procesual*, în raport cu natura și obiectul litigiului sau, atunci când este cazul, și a valorii interesului litigios, fiecare instanță este în drept să soluționeze anumite cauze. Datorită acestui dublu aspect, competența materială este funcțională (*rationae officii*) și procesuală.

Competența materială, fiind de ordine publică, este reglementată prin norme juridice imperative. Pe cale de consecință, competența materială este o competență absolută, cu toate consecințele juridice ce decurg din această calificare.

Combinând cele două criterii rezultă că din economia dispozițiilor noului Cod de procedură, ca și de altfel și a vechiului Cod de procedură civilă, în privința formelor și modalităților competenței instanțelor judecătorești vom distinge: competența de „atribuțiune” sau „materială” care poate fi examinată, la rândul ei sub aspectul competenței de atribuțiune „funcțională”(ratione officii) și competența de atribuțiune „procesuală”(ratione materiae).

Dar pe lângă competența materială a instanțelor judecătorești analizată sub aspect funcțional și procesual, competența instanțelor judecătorești trebuie analizată și sub aspect teritorial, prin care se delimitează, după stabilirea competenței materiale pentru soluționarea unui litigiu, atribuțiile instanțelor de același grad.

De aceea formele competenței instanțelor judecătorești cuprind competența materială sub aspect funcțional și procesual și competența teritorială, care la rândul ei poate fi generală, alternativă, facultativă, convențională și exclusivă.

3.2. Competența materială funcțională.

După cum s-a evocat în cuprinsul tezei, competența materială funcțională (*rationae officii*) stabilește funcțiile și rolul fiecăreia dintre categoriile de instanțe, care fac parte din sistemul judiciar român (judecătorii, tribunale, curți de apel și Înalta Curte de Casație și Justiție, precum și instanțe judecătorești de drept comun și instanțe judecătorești speciale).

Prin competența materială funcțională se stabilește, *în primul rând*, ierarhia instanțelor judecătorești, în sensul delimitării organelor care desfășoară jurisdicția în fond de cele care exercită controlul judiciar ordinar sau extraordinar. *În al doilea rând*, prin normele de competență materială funcțională se determină care dintre instanțele judecătorești pot cumula judecata în fond cu judecata în apel sau recurs.

Competența materială funcțională a instanțelor judecătorești era reglementată prin vechiul Cod de procedură civilă, fiind apoi reglementată prin noul Cod de procedură civilă și prin unele legi speciale, unele în vigoare și după intrarea în vigoare a noului Cod de procedură civilă. Atât vechiul Cod de procedură civilă cât și noul cod de procedură civilă stabilesc rolul și funcțiile judecătorilor, tribunalelor, curților de apel și a Înaltei Curți de Casație și Justiție, în sensul determinării atribuțiilor jurisdicționale ale acestora.

3.3. Competența materială procesuală.

Competența materială procesuală determină, în funcție de obiectul, natura și valoarea litigiului, cauzele civile care pot fi soluționate numai de anumite categorii de instanțe de judecată.

Noul Cod de procedură civilă, față de vechea reglementare, consacră competența materială a instanțelor judecătorești, prin cele două secțiuni distincte, respectiv secțiunea 1 intitulată „competența după materie și valoare”, iar secțiunea a 2-a intitulată „determinarea competenței după valoarea obiectului cererii introductive de instanță”, tranșând astfel disputele doctrinare din perioada de incidență a vechiului Cod de procedură civilă.

Atunci când litigii de aceeași natură și cu același obiect sunt distribuite în competența unor instanțe de grade diferite este pus în operă criteriul valoric.

Competența materială procesuală este reglementată de Codul de procedură civilă și unele norme din legi speciale.

3.4. Competența teritorială a instanțelor judecătorești.

După cum am precizat competența teritorială a instanțelor judecătorești este o modalitate de delimitarea a atribuțiilor instanțelor judecătorești de același grad, după stabilirea competenței materiale a acestora. Competența teritorială, se poate înfățișa sub mai multe forme: competența de drept comun aplicabilă, în principiu, tuturor cererilor, dacă legea nu prevede altfel; competența „alternativă” aceea care conferă reclamantului posibilitatea de a alege între două sau mai multe instanțe deopotrivă competente să soluționeze acel litigiu (art. 113 din Codul de procedură civilă); competența „exclusivă” sau „excepțională” desemnând capacitatea exclusivă, specială a unei anumite instanțe de a soluționa un litigiu; competența „convențională” sau „contractuală”, desemnând aptitudinea unei instanțe de a soluționa o cerere ca urmare a alegerii acelei instanțe prin voința părților și întrucât legea le-a permis să procedeze astfel - art. 126 alin. 1 din Codul de procedură civilă

Noul Cod de procedură civilă menține în privința reguli de determinare a competenței teritoriale generale regula instituită prin vechea reglementare, respectiv principiul „forum rei”, adică instanța de la domiciliul sau sediul pârâtului, dar noua reglementare consacră elemente de noutate în privința excepțiilor de la regula generală instituită prin art. 107, excepții analizate în detaliu în capitolul consacrat competenței teritoriale a instanțelor judecătorești.

Secțiunea a 4-a. ANALIZA NORMELOR JURIDICE DE COMPETENȚĂ

4.1. Considerații generale privitoare la analiza normelor juridice de competență.

Analiza normelor juridice de competență a fost făcută pornind de la dispozițiile art. 126 alin. (2) din Constituția republicată care stabilește fără echivoc faptul că: „competența instanțelor judecătorești și procedura de judecată sunt prevăzute numai lege”.

Acest text constituțional trebuie coroborat, de asemenea, cu textul art. 73 alin. (3) lit. 1) din Constituția republicată, care prevede că organizarea și funcționarea instanțelor judecătorești, care include și competența și procedura de judecată a instanțelor judecătorești, se reglementează numai prin lege organică.

Pornind de la normele constituționale mai sus evocate, analiza normelor juridice privitoare la competența instanțelor judecătorești, a fost analizată atât prin raportare la aceste

norme constituționale cât și prin raportare la principiile reglementării competenței, deduse pe calea unei interpretări sistematice a regulilor de procedură civilă, și la caracterul legilor care reglementează prin norme juridice competența instanțelor judecătorești și procedura de judecată, făcând distincție între legile de procedură civilă cu caracter general și legile speciale, precum și între legile imperative și legile dispozitive.

De asemenea, pentru analiza normelor juridice de competență, s-a impus și o analiză a caracterului normelor juridice statuate prin legile de procedură civilă privitoare la atribuțiile instanțelor judecătorești, în raport de care se vor putea constata sancțiunile pentru nerespectarea dispozițiilor legale privitoare la competență, precum și persoanele care vor putea invoca necompetența instanțelor judecătorești.

4.2. Dispoziții generale cu privire la interpretarea normelor juridice de competență instituite prin noul Codul de procedură civilă.

Încă de la început se impune precizarea că dispozițiile noului Cod de procedură civilă, după cum se precizează prin art. 2 din Cod, constituie procedura de drept comun în materie civilă, aplicându-se și în alte materii reglementate prin legi speciale în măsura în care acestea nu conțin dispoziții contrare Codului și completându-se cu prevederile noului Cod de procedură civilă, în măsura în care aceste legi speciale nu conțin dispoziții instituite prin noul Cod de procedură civilă. Această dispoziție legală instituie, de altfel în acord cu principiile generale de drept, criteriul distincției dintre legile generale de procedură civilă și legile speciale în materie.

Ca atare normele de procedură civilă în materia competenței stabilite prin noul Cod de procedură civilă, ca și de altfel și în perioada de incidență a vechiului Cod de procedură civilă, se aplică în orice materii, cu excepția acelor care sunt conferite prin legi organice speciale unor instanțe judecătorești sau prin care s-a instituit o altă procedură de judecată.

4.3. Analiza normelor juridice de competență prin raportare la caracterul normelor juridice de competență.

În raport de caracterul normelor care consacră reguli privitoare la atribuțiile instanțelor judecătorești, se distinge între competența absolută, consacrată prin norme imperative de la care părțile nu pot deroga, și competența relativă care se întemeiază pe reguli care nu prescriu norme obligatorii pentru părți sau pentru instanță.

Pornind de la distincția între competența absolută și competența relativă prin raportare la caracterul normelor juridice de competență, nesocotirea normelor juridice imperative de

competență va atrage necompetența absolută, o astfel de necompetență fiind de ordine publică, iar încălcarea normelor juridice de competență dispozitive va atrage necompetență relativă a instanței de judecată, în acest caz fiind vorba despre o necompetență privată, în accepțiunea noului Cod de procedură civilă.

4.4. Analiza normelor juridice de competență prin raportare la acțiunea legilor de procedură civilă în timp.

În analiza normelor juridice de competență prin raportare la acțiunea legilor de procedură civilă în timp, pornim de la constatarea că orice act normativ produce efecte juridice în intervalul cuprins de la data intrării în vigoare și până la abrogare, ca atare legea procedurală, ca și orice act normativ, nu are putere retroactivă, principiu neretroactivității legii civile, cu excepția legii penale sau contravenționale, fiind consacrat expres prin art. 15 alin. (2) din Constituția republicată. Se consacră astfel binecunoscutul principiu de drept *tempus regit actum*, potrivit căruia legalitatea oricărui act se analizează prin raportare la normele constituționale și legale în vigoare la data edictării acestora.

Noul cod de procedură reglementează prin capitolul III al Titlului preliminar aplicarea legii de procedură civilă în timp și spațiu, adică sub aspect teritorial.

În ceea ce privește normele juridice de competență prin raportare la aplicarea legii de procedură civilă în timp, noul Cod de procedură civilă, ca și Legea nr. 76/2012 pentru punerea în aplicare a noului Cod de procedură civilă, consacră reguli de procedură în cazul: legii aplicabile proceselor noi prin care se consacră astfel principiul aplicării imediate a legii noi, precum și principiul *tempus actum* [art. 24 din Codul de procedură civilă, art. 3 alin. (1) și art. 4 din Legea nr. 76/2012]; legii aplicabile proceselor în curs, prin care consacră principiul de drept *tempus regit actum* [art. 25 din Codul de procedură civilă și art. 3 alin. (2) din Legea nr. 76/2012]; legii aplicabile mijloacelor de probă prin care se consacră o derogare de la principiul aplicării imediate a legii noi, în privința probelor actelor juridice, precum și o aplicabilitate a principiului aplicabilității imediate a legii noi în ceea ce privește administrarea probelor (art. 26); legii aplicabile hotărârilor, care consacră, de asemenea, principiul *tempus regit actum* (art. 27).

De la principiul instituit prin art. 25 din noul Cod de procedură civilă, prin dispozițiile tranzitorii și finale instituite prin art. XXIII din Legea nr. 2/2013 pentru degrevarea instanțelor judecătorești, precum și pentru pregătirea punerii în aplicare a Legii nr. 134/2010 privind Codul de procedură civilă, se instituie o derogare de la principiul mai sus menționat în cazul proceselor

în primă instanță, precum și a căilor de atac în materia contenciosului administrativ și fiscal, în curs de judecată, la data schimbării, potrivit acestei legi, a competenței instanțelor legal investite, aceste procese urmând să fie judecate de către instanțele competente potrivit Legii nr. 2/2013 și nu legii sub incidența căreia au început aceste procese; în cazul în care instanța investită este desființată, dosarele se vor trimite din oficiu instanței competente potrivit legii noi.

O dispoziție specială este instituită prin art. 6 din Legea nr. 76/2012 în privința legii aplicabile termenelor procedurale prevăzute de legile speciale la data intrării în vigoare a noului Cod de procedură civilă, statuându-se că termenele procedurale prevăzute de legile speciale, aflate în curs la data intrării în vigoare a Codului de procedură civilă, rămân supuse legii în vigoare la data la care au început să curgă.

4.5. Analiza normelor juridice de competență prin raportare la acțiunea legilor de procedură civilă în spațiu.

Aplicarea legii de procedură în spațiu este guvernat de principiul teritorialității, principiu consacrat expres de către noul Cod de procedură civilă prin art. 28, și art. 7 alin. 1 din noul Cod civil, iar în cazul raporturilor procesuale cu element de extraneitate, determinarea legii de procedură aplicabile se face potrivit normelor cuprinse în cartea a VII-a.

De la principiul enunțat prin art. 28 din noul Cod de procedură civilă, noul Cod de procedură civilă, în materia raporturilor de drept internațional privat, instituie câteva excepții, referitoare la: capacitatea procesuală a părților care este guvernată de legea sa națională, în cazul apatridului, capacitatea procesuală a acestuia este guvernată de legea română (art. 1082); calitatea procesuală și calificarea pretenției, care se stabilesc conform legii care guvernează fondul raportului juridic dedus judecării (art. 189); în materia probelor, dispozițiile art. 190 alin.(2) statuează că administrarea probelor în procesul civil internațional este guvernată de legea română, ceea ce constituie o aplicare a principiului prevăzut la art. 1087, administrarea probelor fiind o problemă de procedură.

În ceea ce privește consecințele și efectele principiului teritorialității, unul dintre consecințele principiului teritorialității este acela că, deși instanța română poate să aplice o lege de drept substanțial străină, ea nu poate să aplice legea procedurală străină, fiind așadar exclusă aplicarea legii procedurale străine pe teritoriul statului român.

De asemenea, acțiunea legilor de procedură în timp, în materia raporturilor de drept internațional privat, în conformitate cu dispozițiile instituite prin noul Cod de procedură civilă,

produce drept consecințe recunoașterea de plin drept și executarea hotărârilor străine în România, în condițiile art. 1094 și art. 1.102 din noul Cod de procedură civilă.

4.6. Analiza normelor juridice de competență prin raportare la acțiunea legilor de procedură civilă asupra persoanelor.

Această problemă se analizează prin raportare la principiul constituțional al egalității tuturor cetățenilor în față legii și a autorităților publice, fără privilegii sau discriminări, prevăzut de art. 16 alin. (1) din Constituția României.

De asemenea, noul Cod de procedură, prin art. 1083 alin. (2) face și unele aplicații ale principiului reciprocității în privința condiției străinului, principiu în baza căruia un anumit drept este acordat străinului numai în măsura în care și statul străin acordă cetățeanului statului forului același drept (același tratament).

De asemenea, tot în baza regimului reciprocității, potrivit art. 1084 din Codul de procedură civilă, reclamantul cetățean străin sau persoană juridică de naționalitate străină, nu poate fi ținut să depună cauțiune sau obligat la vreo altă garanție pentru motivul că este străin sau nu are domiciliul ori sediul în România.

În cazul apatrizilor, sunt aplicabile în mod corespunzător dispozițiile art. 1082-1085, dar fără a fi cerută condiția reciprocității.

CAPITOLUL II.

COMPETENȚA GENERALĂ A INSTANȚELOR JUDECĂTOREȘTI

Secțiunea 1. COMPETENȚA INSTANȚELOR DE JUDECATĂ ÎN MATERIA CONTROLULUI DE CONSTITUȚIONALITATE

În privința controlului de constituționalitate, singura autoritate care exercită jurisdicția constituțională, ca o jurisdicție specială care se particularizează față de alte jurisdicții speciale, este Curtea Constituțională.

De aceea, Constituția României, după modelul consacrat în Franța, consacră acestei autorități prin Titlul V o poziție distinctă și autonomă față de autoritatea judecătorească. În acest context, prin art. 142-147 din Constituția republicată, sunt reglementate principiile generale cu privire la organizarea și funcționarea Curții Constituționale, fiind adoptată în baza principiilor constituționale Legea nr. 47/1992 privind organizarea și funcționarea Curții Constituționale.

Instanța constituțională, potrivit art. 142 alin. (1) din Constituție este garantul supremației Constituției, principiu reluat și prin art. 1 alin. (1) din legea sa organică.

De asemenea poziția independentă și autonomă a Curții Constituționale, ca unică autoritate de jurisdicție constituțională în România, față de autoritatea judecătorească și celelalte autorități publice este consacrată expres prin art. 1 alin. (2) și alin. (3) din Legea nr. 47/1992.

Din conținutul textului constituțional, rezultă că justiția constituțională are un obiect particularizat față de atribuțiile obișnuite ale instanțelor judecătorești, ea având menirea de a se pronunța doar asupra constituționalității legilor, a regulamentelor Parlamentului, ordonanțelor Guvernului, tratatelor sau altor acorduri internaționale. Rezultă așadar că nu intră în atribuțiile Curții constituționale constatarea constituționalității hotărârilor adoptate de către Guvern, precum și a altor acte normative subordonate legii sau ordonanțelor guvernamentale.

De asemenea, delimitarea atribuțiilor Curții Constituționale față de cea a instanțelor judecătorești derivă din faptul că instanțele judecătorești au rolul de a aplica legea la o situație concretă, statuând asupra unui litigiu privitor la drepturile și obligațiile ce formează conținutul unui raport de drept substanțial, ca atare ele nu au căderea de a statua asupra constituționalității legilor, pe când Curtea Constituțională se poate pronunța doar asupra constituționalității actelor cu privire la care a fost sesizată, fără a putea modifica sau completa prevederile supuse controlului.

Secțiunea a 2-a. COMPETENȚA INSTANȚELOR DE JUDECATĂ ÎN MATERIA CONTENCIOSULUI ADMINISTRATIV

2. 1. Competența tribunalului privind soluționarea în primă instanță a litigiilor de contencios administrativ.

Un prim argument de la care trebuie să pornim în analiza competenței tribunalului în soluționarea litigiilor de contencios administrativ, îl constituie dispozițiile art. 73 alin. 3 lit. k din Constituția revizuită, în sensul căror contenciosul administrativ este o materie constituțională, reglementată prin lege organică.

Așadar, pentru reglementarea materiei contenciosului administrativ, textul constituțional, făcând trimitere la lege, în baza art. 126 alin. (2) din Constituția republicată, competența instanțelor judecătorești și procedura de judecată în materia contenciosului administrativ, sunt stabilite potrivit Legii nr. 554/2004 a contenciosului administrativ.

Se constată că, după adoptarea Legii nr. 554/2004 a contenciosului administrativ, dispozițiile art. 1 sunt puse în consonanță cu textul art. 52 din Constituția republicată, în sensul că, pe de o parte, luând în considerare deciziile Curții Constituționale a înlocuit sintagma „autoritate administrativă” din vechiul act normativ, respectiv Legea nr. 29/1990, cu noțiunea de „autoritate publică”, întrucât acte administrative emit și alte autorități publice decât cele ale administrației publice, iar pe de altă parte s-a lărgit sfera de cuprindere a vătămării, adăugându-se la sfera vătămării, pe lângă dreptul subiectiv și interesul legitim.

În aplicarea acestor texte constituționale a fost adoptată Legea nr. 304/2004 privind organizarea judiciară care prin dispozițiile art. 36 alin. (3), astfel cum acest articol a fost modificat prin Legea nr. 76/2012, statuează că în cadrul tribunalelor funcționează secții sau, după caz, complete specializate pentru diverse cauze, printre care se regăsesc și cele de contencios administrativ și fiscal.

În materia contenciosului administrativ, prin dispozițiile tranzitorii instituite prin art. 30 din Legea nr. 554/2004, se prevede că până la constituirea tribunalelor administrativ-fiscale, litigiile se soluționează de secțiile de contencios administrativ ale tribunalelor.

În prezent, deși dispozițiile art. 10 alin. (1) din Legea nr. 554/2004 fac referire la soluționarea litigiilor de contencios administrativ de către tribunalele administrativ –fiscale, aceste litigii se soluționează de către secțiile de contencios administrativ și fiscal care funcționează în cadrul tribunalelor județene și al municipiului București, al curților de apel și al Înaltei Curți de Casație și Justiție, urmând ca de la data constituirii tribunalelor specializate, litigiile de contencios administrativ vor ieși din competența tribunalelor de drept comun și vor intra în competența instanțelor specializate.

În acest context, Legea nr. 554/2004 a contenciosului administrativ prin dispoziții legale exprese stabilește competența instanțelor de judecată în soluționarea litigiilor de contencios administrativ, precum și procedura de judecată a litigiilor de contencios administrativ.

Astfel, prin dispozițiile art. 2 lit. g) [art. 2 alin. (1) lit. f) înainte de modificare], sunt stabilite instanțele competente în materia contenciosului administrativ, respectiv Secția de contencios administrativ și fiscal a Înaltei Curți de Casație și Justiție, secțiile de contencios administrativ și fiscal ale curților de apel și tribunalele administrativ –fiscale.

Problematica competenței tribunalului de a soluționa în primă instanță litigiile de contencios administrativ se impune a fi analizată atât în contextul normelor cu caracter general

instituite prin Codul de procedură civilă în vigoare, cât și prin raportare la dispozițiile noului Cod de procedură civilă și a Legii nr. 304/2004 privind organizarea judiciară în urma modificărilor aduse acesteia prin Legea nr. 76/2012 privind punerea în aplicare a Legii nr. 134/2010 privind codul de procedură civilă.

O primă precizare care se impune a fi reliefată este aceea că după adoptarea noului Cod de procedură civilă, prin Legea nr. 76/2012 de punere în aplicare a acestuia, în materia contenciosului administrativ este menținut sistemul dublului grad de jurisdicție, respectiv instanțele de fond care soluționează litigiile de contencios administrativ sunt, după caz, secțiile de contencios administrativ și fiscal al tribunalelor sau ale curților de apel, fiind menținută de asemenea, prin dispozițiile art. 7 alin. (3) din Legea nr. 76/2012, după intrarea în vigoare a noului Cod de procedură civilă, calea de atac a recursului împotriva hotărârilor judecătorești pronunțate de către instanțele de fond.

Se impune, de asemenea, precizarea că noul Cod de procedură civilă, art. 95 pct. 1, făcând trimitere la lege în privința competenței tribunalului, soluționarea în fond a litigiilor de contencios administrativ de către tribunale derivă, după cum rezultă din cele ce vor fi expuse mai jos, din prevederile Legii nr. 554/2004 a contenciosului administrativ, ca lege specială în materie, în virtutea principiului specialia generalibus derogant.

În ceea ce privește competența materială a instanțelor de judecată, după cum rezultă din prevederile art. 10 alin. (1), astfel cum a fost modificat prin Legea nr. 76/2012 aceasta este partajată, în condițiile acestui text legal, între tribunalele administrativ-fiscale și secțiile de contencios administrativ și fiscal ale curților de apel, dacă prin lege organică nu se prevede altfel.

Dar, având în vedere faptul că pe lângă competența materială de drept comun stabilită prin Legea nr. 554/2004, prin lege organică specială poate fi stabilită o competență materială specială a unor instanțe de contencios administrativ, derogatorie de la competența materială de drept comun stabilită prin Legea nr. 554/2004, în cuprinsul tezei sunt analizate și cazurile prevăzute de lege prin care se conferă unor instanțe judecătorești o competență materială specială, derogatorie de la prevederile Legii nr. 554/2004 a contenciosului administrativ.

După adoptarea Legii nr. 2/2013 privind degrevarea instanțelor judecătorești, prin secțiunea a 2-a au fost modificate și completate unele acte normative în materia contenciosului administrativ și fiscal, modificări care vizează, în esență, schimbarea competenței materiale și teritoriale pentru soluționarea unor litigii de contencios administrativ reglementate prin aceste

acte normative aflate în curs de judecată urmând ca prin Capitolul III („dispoziții tranzitorii și finale”) să fie instituite dispoziții tranzitorii privitoare la aplicabilitatea actelor normative care au fost modificate prin Legea nr. 2/2013 în privința competențelor instanțelor de contencios administrativ, care au fost analizate în cuprinsul tezei.

Prin acte normative speciale este reglementată competența teritorială exclusivă a unor instanțe de contencios administrativ în soluționarea unor litigii de contencios administrativ, menționată în cuprinsul tezei.

De asemenea, în cuprinsul tezei este analizată și competența Tribunalului București în soluționarea unor litigii de contencios administrativ, în temeiul unor prevederi din legi speciale, unele dintre acestea fiind modificate prin Legea nr. 76/2012 pentru punerea în aplicare a noului Cod de procedură civilă.

2.2. Competența Curții de apel în materie de contencios administrativ.

2.2.1. Competența Curții de apel de a soluționa în primă instanță litigiile de contencios administrativ.

Și actuala reglementare conferă curții de apel o competență expresă, de excepție, în această materie, dar, după cum am precizat, noua reglementare instituită prin art. 96 pct. 1 face precizarea expresă că soluționarea în primă instanță a litigiilor de contencios administrativ de către curțile de apel se face, potrivit legii speciale. În privința sferei actelor administrative care fac obiectul litigiului de contencios administrativ soluționat în primă instanță de către curțile de apel, noile prevederi nu fac referire expresă doar la actele autorităților și instituțiilor centrale, ca atare, noile prevederi instituite prin Codul de procedură civilă sunt puse în concordanță cu dispozițiile Constituției și a Legii nr. 554/2004 a contenciosului administrativ.

În acest context, dispozițiile art. 96 pct. 1 din noul Cod de procedură civilă, făcând trimitere la dispozițiile legii speciale, respectiv Legea nr. 554/2004 a contenciosului administrativ, competența curții de apel în materia soluționării litigiilor de contencios administrativ a fost analizată prin raportare la dispozițiile art. 10 alin. (1) din Legea nr. 554/2004 a contenciosului administrativ, din al căror conținut rezultă că litigiile privind acte administrative emise de către autorități publice centrale, precum și cele care privesc taxe și impozite, contribuții, datorii vamale și accesorii ale acestora mai mari de 1.000.000 lei se soluționează în

fond, de secțiile de contencios administrativ și fiscal ale curților de apel, dacă prin lege organică nu se prevede altfel.

Din conținutul acestei dispoziții legale rezultă că, dacă obiectul actului administrativ contestat nu este reprezentat de un impozit, o taxă, o contribuție sau o datorie vamală, instanța competentă se stabilește în funcție de poziționarea centrală sau locală a organului emitent în cadrul sistemului administrației publice, fiind irelevant cuantumul sumei menționate în respectivul act, aceeași regulă fiind aplicabilă și în cazul contractelor administrative.

O modificare de esență adusă în materia competenței materiale de fond în soluționarea litigiilor de contencios administrativ de către curțile de apel este cea instituită prin alin. (1¹) al art. 10, nou introdus prin Legea nr. 76/2012, prin care se conferă o competență materială de fond exclusivă secțiilor de contencios administrativ și fiscal ale curților de apel în ceea ce privește toate cererile privind actele administrative emise de autoritățile publice centrale care au ca obiect sume reprezentând finanțarea nerambursabilă din partea Uniunii Europene, indiferent de valoare.

Competența secției de contencios administrativ și fiscal a curților de apel pentru soluționarea în primă instanță a unor litigii de contencios administrativ este consacrată și prin unele acte normative speciale, menționate în cuprinsul tezei.

2.2.2. Competența Curții de apel de a soluționa recursurile împotriva hotărârilor pronunțate de către tribunale în primă instanță în materia contenciosului administrativ.

În categoria hotărârilor pronunțate de către tribunale în primă instanță, fără drept de apel, care pot fi atacate cu recurs la secția de contencios administrativ și fiscal al curților de apel, se numără hotărârile pronunțate de către secțiile de contencios administrativ și fiscal ale tribunalelor în materia litigiilor de contencios administrativ, potrivit art. 10 alin. (1) din Legea nr. 554/2004 a contenciosului administrativ și care potrivit art. 20 alin. 1 din Legea nr. 554/2004 pot fi atacate cu recurs în termen de 15 zile de la comunicare.

Ca atare și după intrarea în vigoare a noului Cod de procedură civilă, recursul împotriva hotărârii instanței de fond se va exercita în condițiile art. 20 alin. (1) din Legea nr. 554/2004, în termen de 15 zile de la comunicare, acesta fiind suspensiv de executare.

Competența curții de apel de a soluționa, în concordanță cu prevederile legii nr 554/2004 a contenciosului administrativ, recursuri împotriva unor hotărâri pronunțate de către secțiile de contencios administrativ și fiscal al tribunalelor în primă instanță este consacrată legislativ și prin

acte normative speciale, recent modificate prin Legea nr. 76/2012 pentru punerea în aplicare a noului Cod de procedură civilă, menționate de asemenea, în cuprinsul tezei.

În ceea ce privește soluțiile pe care le poate pronunța instanța de recurs, dispozițiile art. 496 din noul Cod de procedură civilă, nu diferă esențial de prevederile Codului în vigoare, statuând că în cazul în care recursul a fost declarat admisibil în principiu, instanța, verificând toate motivele invocate și judecând recursul, îl poate admite, îl poate respinge sau anula ori poate constata perimarea lui. În caz de admitere a recursului, hotărârea atacată poate fi casată, în tot sau în parte. În acord cu soluțiile pronunțate de către instanța de recurs stabilite prin art. 496 din noul Cod de procedură civilă, au fost modificate prin Legea nr. 76/2012 și dispozițiile art. 20 alin. (3) din legea nr. 554/2004.

De asemenea, în cuprinsul tezei este analizată și competența exclusivă a Curții de apel București, în soluționarea unor litigii de contencios administrativ, conferită în baza unor acte normative speciale, unele dintre acestea fiind modificate odată cu intrarea în vigoare a noului Cod de procedură civilă.

Totodată, în cuprinsul tezei este analizată competența instanțelor judecătorești în alte materii, fiind analizată, în context, competența instanțelor judecătorești în materia soluționării litigiilor derivate din procese funciare, prin raportare la dispozițiile noului Cod de procedură civilă, respectiv plângerile făcute împotriva hotărârilor comisiilor județene de aplicare a Legii nr. 18/1991 a fondului funciar, precum și a plângerilor care se îndreaptă împotriva ordinului prefectului sau oricărui act administrativ al unui organ administrativ care a refuzat atribuirea terenului sau propunerile de atribuire a terenului, care se soluționează în primă instanță de către judecătoria, potrivit art. 53 alin. (2) și art. 54 din Legea nr. 18/1991 a fondului funciar și care sunt supuse numai recursului.

Sub acest aspect, se poate concluziona că după intrarea în vigoare a Noului Cod de procedură civilă, competența soluționării acestor litigii revine judecătoriilor. În privința căilor de atac exercitate împotriva sentințelor pronunțate de către judecătorii, după cum am arătat în cuprinsul tezei, sentințele judecătoriilor pronunțate în materia proceselor funciare care potrivit noului Cod de procedură civilă sunt date în competența judecătoriilor vor fi supuse apelului, iar sentințele judecătoriilor pronunțate în materia proceselor funciare derivate din aplicarea Legii fondului funciar nr. 18/1991 vor fi supuse, conform legii speciale recursului.

2.3. Competența Înaltei Curți de Casație și Justiție în soluționarea litigiilor de contencios administrativ.

Sunt supuse recursului la Înalta Curte de Casație și Justiție, în temeiul art. 97 pct. 1 din noul Cod de procedură civilă, hotărârile pronunțate de curtea de apel în primă instanță pentru soluționarea litigiilor în materie de contencios administrativ privind actele autorităților publice centrale (art. 96 pct. 1 din noul Cod de procedură civilă).

În acest context, prevederile art. 10 alin. (2) din Legea nr. 554/2004, statuează că recursul împotriva sentințelor pronunțate de tribunalele administrativ-fiscale se judecă de secțiile de contencios administrativ și fiscal ale curților de apel, iar recursul împotriva sentințelor pronunțate de secțiile de contencios administrativ și fiscal ale curților de apel se judecă de Secția de contencios administrativ și fiscal a Înaltei Curți de Casație și Justiție, dacă prin lege organică specială nu se prevede altfel.

Astfel, în ceea ce privește soluțiile pe care le poate pronunța Înalta Curte de Casație și Justiție în urma soluționării recursului, regula este casarea cu trimitere, cu excepția litigiilor de contencios administrativ soluționate de către Secția de contencios administrativ și fiscal a Înaltei Curți de Casație și Justiție, când aceasta va rejudeca litigiul în fond.

De asemenea, având în vedere dispozițiile tranzitorii și finale ale Legii nr. 2/2013, în considerarea faptului că prin această lege a fost schimbată competența soluționării unor litigii de contencios administrativ de la Secția de contencios administrativ și fiscal a Înaltei Curți de Casație și Justiție la secțiile de contencios administrativ și fiscal ale curților de apel, recursurile aflate pe rolul Înaltei Curți de Casație și Justiție – Secția de contencios administrativ și fiscal la data intrării în vigoare a acestei legi și care, potrivit acestei legi, sunt de competența curților de apel se trimit la curțile de apel.

CAPITOLUL III.

COMPETENȚA MATERIALĂ A INSTANȚELOR JUDECĂTOREȘTI IN MATERIE CIVILA DUPĂ MATERIE ȘI VALOARE

Secțiunea 1. PRECIZĂRI PREALABILE PRIVIND COMPETENȚA MATERIALĂ A INSTANȚELOR JUDECĂTOREȘTI

Data fiind importanța covârșitoare a normelor de competență pentru optimizarea procesului de realizare a justiției, după cum am evocat deja, potrivit art. 126 alin. (2) din Constituție, *competența* instanțelor judecătorești și procedura de judecată sunt prevăzute de lege (s.n.).

În reflectarea aceluiași rol, legiuitorul prin noul Cod de procedură civilă reglementează mai detaliat și într-o altă formă competența instanțelor judecătorești în materie civilă.

Astfel, cu titlu general, noul Cod de procedură civilă reglementează următoarele aspecte referitoare la competența instanțelor de judecată: competența materială, determinată după materie și valoare și respectiv după valoarea obiectului cererii introductive de instanță (art. 94-106); competența teritorială (art. 107- 121); dispoziții speciale (art. 122-128); incidente procedurale privitoare la competența instanței (art. 129- 147).

Pornind de la această structură a noului Cod de procedură civilă în materia competenței instanțelor judecătorești, lucrarea analizează competența materială a instanțelor judecătorești în două capitole distincte respectiv competența materială după materie și valoare respectiv după valoarea obiectului cererii introductive de instanță.

Printre modificările de esență aduse de noul Cod de procedură civilă în materia competenței instanțelor judecătorești, prin raportare la prevederile Codului de procedură civilă în vigoare, pot fi menționate detalierea categoriilor de litigii care intră în competența diferitelor instanțe judecătorești, cu precădere a judecătoriilor, printr-o mai clară delimitare a competențelor, precum și criteriile de determinare a competenței după materie și valoare respectiv după valoarea obiectului cererii introductive de instanță.

Având în vedere modificările aduse prin noul Cod de procedură civilă în materia competenței materiale a instanțelor judecătorești, lucrarea analizează competența materială a instanțelor judecătorești prin raportare la prevederile instituite prin vechea reglementare, pentru a putea fi evidențiate modificările aduse prin noua reglementare.

Pornind de la noile reglementări, de ordin general, referitoare la competența materială, este analizată competența materială a judecătorilor, tribunalelor, curților de apel și Înaltei Curți de Casație și Justiție după materie și valoare, urmând ca printr-un capitol distinct să fie analizată, competența acestor instanțe după valoarea obiectului cererii introductive de instanță.

Secțiunea a 2-a. COMPETENȚA MATERIALĂ A JUDECĂTORIILOR

Analiza competenței materiale a judecătorilor a fost efectuată printr-o analiză de ansamblu a competenței materiale a judecătorilor din perspectiva vechiului Cod de procedură civilă și a noului Cod de procedură civilă.

Pornind de la analiza de ansamblu a competenței materiale a judecătorilor, a fost analizată în continuare, printr-o analiză comparativă, *competența de primă instanță a judecătoriei* după materie și valoare, din perspectiva vechiului Cod de procedură civilă și a noului Cod de procedură civilă, precum și competența de primă instanță a judecătoriei din perspectiva noului Cod de procedură civilă.

O atenție deosebită a fost acordată în cadrul acestei secțiuni noilor prevederi potrivit cărora judecătoria, în baza Deciziei Curții Constituționale nr. 967 din 20 noiembrie 2012, nu mai are competența de a soluționa în primă și ultimă instanță cererile privind creanțe având ca obiect plata unei sume de bani de până la 2.000 lei inclusiv.

Constatăm că după adoptarea noului Cod de procedură civilă dispozițiile art. 483 alin. (2) care reglementează categoriile de hotărâri judecătorești care nu sunt supuse recursului, statuează nu enumeră printre categoriile de hotărâri judecătorești care nu pot fi supuse recursului cererile prevăzute la art. 94 pct. 1 lit. j), care vizează orice cereri evaluabile în bani în valoare de până la 200.000 lei inclusiv, indiferent de calitatea părților, profesioniști sau neprofesioniști. Ar rezulta așadar ca aceste cereri vor putea fi supuse apelului, iar împotriva hotărârii pronunțate în apel se va putea formula și recurs.

Ca atare, se poate concluziona faptul că în contextul noului Cod de procedură civilă, judecătoriile au competență specială, cantonată la cererile enumerate limitativ de art. 94 pct. 1, această competență fiind analizată pe larg în cuprinsul tezei.

În privința competenței judecătorilor de a soluționa litigii referitoare la drepturi de creanțe, după abrogarea dispozițiilor art. 94 pct. 2 din noul Cod de procedură civilă, această

competență este consacrată legislativ prin dispozițiile art. 94 pct. 1 lit. j), care vizează cereri evaluabile în bani în valoare de până la 200.000 lei inclusiv.

În cuprinsul tezei este analizată de asemenea competența judecătoriilor de a soluționa cereri de valoare redusă reglementată prin Titlul X, respectiv cereri a căror valoare, fără a se lua în considerare dobânzile, cheltuielile de judecată și alte venituri accesorii nu depășește suma de 10.000 lei la data sesizării instanței. Se impune precizarea că potrivit art. 1026 din noul Cod de procedură civilă, reclamantul are alegerea între procedura specială reglementată de acest titlu și procedura de drept comun.

Totodată, având în vedere faptul că, judecătoria are competența exclusivă de a soluționa cererile a căror valoare nu depășește 10.000 lei, dacă reclamantul optează pentru procedura specială reglementată prin Titlul X, iar dispozițiile art. 94 pct. 1 lit. j) stabilesc competența judecătoriei pentru cereri a căror valoare nu depășește 200.000 lei, se poate concluziona că legiuitorul a omis să stabilească instanța competentă pentru cererile care au o valoare cuprinsă între 10.000 lei și 200.000 lei inclusiv.

Pentru aceste motive sugerăm legiuitorului ca, *de lege ferenda*, să pună în acord dispozițiile art. 94 pct. 1 lit. j) cu cele ale art. 1025 alin. (1) din Codul de procedură civilă.

O analiză amplă, prin raportare atât la prevederile vechiului act normativ cât și a noilor dispoziții instituite prin noul Cod de procedură civilă, este consacrată dispozițiilor art. 94 pct. 3 din noul Cod de procedură civilă, potrivit cărora judecătoriile judecă căile de atac împotriva hotărârilor autorităților administrației publice cu activitate jurisdicțională și ale altor organe cu astfel de activitate, în cazurile prevăzute de lege.

Sub acest aspect, pornind de la doctrina din literatura de specialitate, prin raportare la dispozițiile art. 126 alin. (6) din Constituția republicată, în acord cu opiniile exprimate de către autori, am ajuns la concluzia că dispozițiile art. 92 pct. 3 din noul Cod de procedură civilă sunt neconstituționale.

De asemenea este analizată amplu, atât din perspectiva vechiului Cod de procedură civilă cât și a noului Cod de procedură, competența judecătoriei în alte materii, respectând astfel cerința previzibilității, precum și competența specială a judecătoriilor consacrată atât prin dispozițiile noului Cod de procedură civilă cât și a unor acte normative speciale care au fost modificate și completate în concordanță cu noile dispoziții procedurale.

Secțiunea a 3-a. COMPETENȚA MATERIALĂ A TRIBUNALULUI.

Competența materială a tribunalului, reglementată prin art. 95 din noul Cod de procedură civilă este analizată de asemenea prin raportare la vechile reglementări.

Astfel, după o analiză a câtorva aspecte privind rolul și locul tribunalului în sistemul judiciar român, precum și a câtorva aspecte generale privitoare la competența tribunalului, este analizată în detaliu competența acestei instanțe, ca instanță de drept comun, ca instanță de apel și ca instanță de recurs, în cazurile expres prevăzute de lege.

O primă constare este aceea că, în privința tribunalului, ca instanță de fond sau primă instanță, legiuitorul prevede într-o formulă generală că tribunalul judecă în primă instanță toate cererile care nu sunt date prin lege în competența altor instanțe. Ca atare, noul Cod de procedură civilă, față de prevederile vechiului Cod de procedură civilă, nu mai enumeră expres materiile în care tribunalul este instanță de fond.

Este de observat că, potrivit noului Cod de procedură civilă, în unele materii, tribunalul, ca primă instanță, are o competență partajată cu cea a judecătoriei sau curții de apel, precum și o competență exclusivă în raport cu toate categoriile de instanțe existente în sistemul judiciar român.

În concret, după intrarea în vigoare a noului Cod de procedură civilă, pragul valoric al departajării competenței între judecătorii și tribunale este fixat la 200.000 lei inclusiv, indiferent de calitatea părților, profesioniști sau neprofesioniști. Ca atare, litigiile evaluabile în bani a căror valoare depășește suma de 200.000 lei se soluționează în primă instanță de către tribunal. Noutatea majoră adusă de viitoarea reglementare este dată de faptul că nivelul valoric este același indiferent că cererea privește soluționarea unui litigiu civil dintre profesioniști sau neprofesioniști.

Dar, pe lângă litigiile evaluabile în bani mai sus precizate, din conținutul actelor normative speciale rezultă fără echivoc că tribunalul judecă în primă instanță și litigiile al căror obiect este neevaluabil în bani. Deci, în temeiul art. 95 pct. 1 din noul Cod de procedură civilă, tribunalul este îndrituit să soluționeze două categorii de litigii, și anume: cele al căror obiect este evaluabil în bani și au o valoare mai mare de 200.000 de lei și cele neevaluabile în bani.

În schimb, competența materială alternativă a tribunalului este partajată cu cea a curții de apel, potrivit art. 10 alin.(1) din Legea nr. 554/2004 a contenciosului administrativ, coroborat cu

art. 96 pct. 1 din noul Cod de procedură civilă doar în cazul litigiilor din materia contenciosului administrativ.

Totodată, în determinarea competenței tribunalului în primă instanță, trebuie să luăm în considerare și prevederile art. 483 alin. (2) din noul Cod de procedură civilă, astfel cum acest text legal a fost modificat prin art. XVIII din Legea nr. 2/2013 privind unele măsuri pentru degrevarea instanțelor judecătorești, precum și pentru punerea în aplicare a Legii nr. 134/2010 privind Codul de procedură civilă.

Ca atare, din analiza coroborată a dispozițiilor art. 94 pct. 1 lit .j), cu dispozițiile art. 95 pct. 1 și art. 483 alin. (2) din noul Cod de procedură civilă, prin raportare la dispozițiile art. XVIII din Legea nr. 2/2013, putem concluziona faptul că, competența tribunalului în primă instanță se stabilește prin raportare la pragul valoric stabilit de art. 483 alin. (2) din Codul de procedură civilă de până la 500.000 lei, aplicabil cererilor evaluabile în bani pentru procesele pornite începând cu data de 1 ianuarie 2016 și, respectiv prin raportare la plafonul valoric de până la 1.000.000 lei inclusiv, aplicabil cererilor evaluabile în bani pentru procesele pornite începând cu data intrării în vigoare a Legii nr. 2/2013 și până la date de 31 decembrie 2015.

În acest context, pentru cererile evaluabile în bani vizând procesele pornite începând cu data de 1 ianuarie 2016, tribunalul va soluționa în primă instanță, litigiile evaluabile în bani cu o valoare cuprinsă între 200.001 lei și 500.000 lei inclusiv, pe cale de consecință, curtea de apel va putea soluționa litigiile cuprinse între pragul valoric mai sus menționat, numai ca instanță de apel, dacă se formulează această cale de atac împotriva hotărârii pronunțate în primă instanță de către tribunal. Pentru cererile evaluabile în bani vizând procesele pornite începând cu data intrării în vigoare a Legii nr. 2/2013 și până la date de 31 decembrie 2015, tribunalul va soluționa în primă instanță, litigiile evaluabile în bani cu o valoare cuprinsă între 200.001 lei și 1.000.000 lei inclusiv, pe cale de consecință, curtea de apel va putea soluționa litigiile cuprinse între pragul valoric mai sus menționat, numai ca instanță de apel, dacă se formulează această cale de atac împotriva hotărârii pronunțate în primă instanță de către tribunal.

Ca instanță de apel, tribunalul soluționează apelurile declarate împotriva hotărârilor pronunțate de judecătorie în primă instanță, conform art. 95 pct. 2 și art. 466 alin. (1) din noul C. proc. civ.

Ca instanță de recurs, tribunalul judecă recursurile împotriva hotărârilor pronunțate de judecătoria care, potrivit legii, nu sunt supuse sau nu mai pot fi atacate cu apel conform art. 95 pct. 3 și art. 483 alin. (1) din noul Cod de procedură civilă.

După cum s-a evocat deja, din conținutul dispozițiilor legale mai sus evocate în privința litigiilor civile evaluabile în bani, tribunalul are o competență materială partajată cu cea a judecătoriei, aceasta din urmă având competența de a soluționa, conform art. 94 pct. 1 lit. j) din noul Cod de procedură civilă doar cereri evaluabile în bani în valoare de până la 200.000 lei inclusiv. Ca atare, în privința litigiilor evaluabile în bani cu o valoare sub 200.000 lei, tribunalul poate soluționa astfel de litigii doar ca instanță de apel, dacă se formulează această cale de atac împotriva hotărârii pronunțate în primă instanță de către judecătoria.

Totodată, în determinarea competenței tribunalului în primă instanță, trebuie să luăm în considerare și prevederile art. 483 alin. (2) din noul Cod de procedură civilă, astfel cum acest text legal a fost modificat prin art. XVIII din Legea nr. 2/2013 privind unele măsuri pentru degrevarea instanțelor judecătorești, precum și pentru punerea în aplicare a Legii nr. 134/2010 privind Codul de procedură civilă.

Ca atare, din analiza coroborată a dispozițiilor art. 94 pct. 1 lit. j) , cu dispozițiile art. 95 pct. 1 și art. 483 alin. (2) din noul Cod de procedură civilă, prin raportare la dispozițiile art. XVIII din Legea nr. 2/2013, putem concluziona faptul că, competența tribunalului în primă instanță se stabilește prin raportare la pragul valoric stabilit de art. 483 alin. (2) din Codul de procedură civilă de până la 500.000 lei, aplicabil cererilor evaluabile în bani pentru procesele pornite începând cu data de 1 ianuarie 2016 și, respectiv prin raportare la plafonul valoric de până la 1.000.000 lei inclusiv, aplicabil cererilor evaluabile în bani pentru procesele pornite începând cu data intrării în vigoare a Legii nr. 2/2013 și până la date de 31 decembrie 2015.

În acest context, pentru cererile evaluabile în bani vizând procesele pornite începând cu data de 1 ianuarie 2016, tribunalul va soluționa în primă instanță, litigiile evaluabile în bani cu o valoare cuprinsă între 200.001 lei și 5.000.000 lei inclusiv, pe cale de consecință, curtea de apel va putea soluționa litigiile cuprinse între pragul valoric mai sus menționat, numai ca instanță de apel, dacă se formulează această cale de atac împotriva hotărârii pronunțate în primă instanță de către tribunal. Pentru cererile evaluabile în bani vizând procesele pornite începând cu data intrării în vigoare a Legii nr. 2/2013 și până la date de 31 decembrie 2015, tribunalul va soluționa în primă instanță, litigiile evaluabile în bani cu o valoare cuprinsă între 200.001 lei și

1.000.000 lei inclusiv, pe cale de consecință, curtea de apel va putea soluționa litigiile cuprinse între pragul valoric mai sus menționat, numai ca instanță de apel, dacă se formulează această cale de atac împotriva hotărârii pronunțate în primă instanță de către tribunal.

De asemenea, după cum am precizat în cuprinsul tezei, printr-o interpretare, per a contrario, a dispozițiilor art. 483 alin. (2) din noul Cod de procedură civilă, raportate la prevederile art. XVIII din Legea nr. 2/2013, rezultă că, raportat la perioadele de aplicabilitate a dispozițiilor art. 483 alin. (2) din Codul de procedură civilă, hotărârile pronunțate în litigiile evaluabile în bani cu o valoare de peste 500.000 lei inclusiv și respectiv 1.000.000 lei inclusiv vor putea fi supuse recursului. Ca atare, s-ar putea concluziona că în privința litigiilor evaluabile în bani cu o valoare de peste 500.000 lei și respectiv cu o valoare de peste 1.000.000 lei inclusiv, acestea vor putea fi soluționate prin parcurgerea celor trei grade de jurisdicție, respectiv ele vor fi soluționate în primă instanță de tribunale, în apel de curtea de apel și în recurs de Înalta Curte de Casație și Justiție.

De asemenea, după intrarea în vigoare a noului Cod de procedură civilă, nu se poate afirma faptul că, competența tribunalului este determinată numai după natura pecuniară a litigiului dedus judecății și după materia reglementată prin diferite acte normative speciale, potrivit cărora se stabilește competența tribunalului ca instanță de drept comun.

După intrarea în vigoare a noului Cod de procedură civilă, competența tribunalului este determinată atât după materie și valoare, cât și după valoarea obiectului cererii introductive de instanță.

În ceea ce privește competența tribunalului de a soluționa cereri neevalabile în bani, o atare competență rezultă atât din prevederile noului Cod de procedură civilă, cât și din conținutul unor acte normative speciale expuse în cuprinsul lucrării.

În contextul în care dispozițiile noului Cod de procedură civilă nu mai enumeră materiile în care este competent tribunalul, au fost analizate unele materii speciale în care prin legi speciale este conferită competența tribunalului, fiind analizate în context: competenței tribunalului privind soluționarea conflictelor de muncă, în contextul noilor modificări aduse Codului muncii și a Legii nr. 62/2011 a dialogului social prin Legea nr.76/2012 pentru punerea în aplicare a noului Cod de procedură civilă; competența în primă instanță a tribunalului în materie de creație intelectuală, în materie de expropriere și adopție.

În ceea ce privește competența în primă instanță a tribunalului pentru soluționarea cererilor referitoare la prejudicii cauzate prin erori judiciare, o atare competență a tribunalului nu este consacrată expres prin dispozițiile noului Cod de procedură civilă.

Fiind vorba despre o răspundere patrimonială a statului, rezultă că cel prejudiciat prin erorile judiciare săvârșite în procesele civile sau penale poate solicita despăgubiri atât pentru daune materiale cât și pentru daune morale.

Pe cale de consecință, soluționarea acestor cereri va avea loc prin raportare la valoarea prejudiciului cauzat prin aceste erori judiciare, respectiv fiind vorba așadar despre cereri evaluabile în bani, context în care competența soluționării acestor cereri va putea reveni și judecătorilor, dacă valoarea prejudiciului este de până la 200.000 lei, sau tribunalului dacă valoarea prejudiciului cauzat prin aceste erori judiciare depășește 200.000 lei.

Este analizată de asemenea competența în primă instanță a tribunalului în materia recunoașterii sau încuviințării executării silite a hotărârilor date în țări străine, analiză făcută prin raportare atât la dispozițiile noului Cod de procedură care reglementează această materie cât și prin raportare la actele comunitare incidente în materie.

Referitor la competența tribunalului ca instanță de apel, analiza a pornit de la prevederile art. 476 din Codul de procedură civilă care consacră efectul devolutiv al apelului, apelul devenind o cale de atac de drept comun, întrucât marea majoritate a hotărârilor judecătorești, după intrarea în vigoare a noului Cod de procedură civilă, vor putea fi atacate numai cu apel, urmând ca după această cale de atac hotărârile respective să devină „definitive”.

Totodată, după cum am prezentat în cuprinsul tezei, tribunalul, în cazurile expres prevăzute de lege, soluționează și recursurile formulate împotriva unor sentințe pronunțate de judecătorii în primă instanță, date fără de drept de apel. Este vorba despre hotărârile declarate de lege ca fiind definitive, conform art. 634 alin. (1) pct. 1 din noul Cod de procedură civilă, care stabilește expres faptul că sunt hotărâri definitive hotărârile care nu sunt supuse apelului și nici recursului, orice alte hotărâri care, potrivit legii, nu mai pot fi atacate cu recurs, precum și cele pentru care legea prevede explicit, după caz, că pot fi atacate numai cu recurs sau că nu sunt supuse apelului ori că nu sunt supuse vreunei căi de atac.

În ceea ce privește competența tribunalului ca instanță de recurs, se impune remarca potrivit căreia, după adoptarea noului Cod de procedură civilă, recursul devine cu adevărat o cale extraordinară de atac, dispărând odată cu intrarea în vigoare a noului Cod de procedură civilă

instituția modificării atacate, fiind reglementate prin art. 488 opt motive de casare. Deci, pentru identificarea hotărârilor supuse recursului de competența tribunalului, se impune coroborarea prevederilor art. 95 pct. 3 cu cele ale art. 483 din noul Cod de procedură civilă.

Pentru a concluziona, se poate susține că sunt supuse recursului, de competența tribunalului, hotărârile judecătorești pronunțate în primă instanță, cele declarate de lege nesupuse apelului, precum și cele pentru care legea prevede expres că pot fi atacate numai cu recurs.

Cazurile reglementate expres de lege prin care hotărârile judecătorești sunt date fără drept de apel, precum și cazurile în care hotărârile judecătorești sunt supuse numai recursului, sunt examinate distinct în cuprinsul tezei

În finalul analizei competenței materiale a tribunalului este făcută o analiză comparativă a competenței materiale a tribunalului în alte materii, din perspectiva vechiului Cod de procedură civilă și a noului Cod de procedură civilă, precum și cazurile prevăzute prin acte normative speciale prin care se conferă tribunalului competența materială pentru soluționarea unor litigii. Sunt analizate de asemenea cazurile prevăzute de lege prin care se conferă competența materială exclusivă a Tribunalului București în soluționarea unor litigii.

Secțiunea a 4-a. COMPETENȚA MATERIALĂ A CURȚILOR DE APEL.

Competența materială a curților de apel este analizată din perspectiva noului Cod de procedură civilă, printr-o analiză comparativă cu prevederile vechiului Cod de procedură civilă.

Din cuprinsul tezei, în acord cu noile reglementări instituite de Codul de procedură civilă, s-a concluzionat că această instanță, la fel ca și tribunalul, se prezintă în cadrul procesului civil într-o triplă ipostază, și anume: ca primă instanță, ca instanță de apel și ca instanță de recurs. În privința competenței curților de apel ca instanță de apel, s-a concluzionat că în contextul în care recursul devine cu adevărat o cale extraordinară de atac, curțile de apel dobândesc plenitudine de competență în soluționarea apelurilor.

Noul Cod de procedură civilă, asemenea vechii reglementări, stabilește expres competența în primă instanță a curților de apel în materia soluționării litigiilor de contencios administrativ, dar în condițiile legii speciale, adică a Legii nr. 554/2004 a contenciosului administrativ.

În privința competenței materiale a curților de apel, ca instanțe de apel, având în vedere faptul că această instanță are plenitudine de competență în soluționarea apelurilor, s-a concluzionat că pentru cererile evaluabile în bani vizând procesele pornite începând cu data de 1 ianuarie 2016, tribunalul va soluționa în primă instanță, litigiile evaluabile în bani cu o valoare cuprinsă între 200.001 lei și 500.000 lei inclusiv, pe cale de consecință, curtea de apel va putea soluționa litigiile cuprinse între pragul valoric mai sus menționat, numai ca instanță de apel, dacă se formulează această cale de atac împotriva hotărârii pronunțate în primă instanță de către tribunal. Pentru cererile evaluabile în bani vizând procesele pornite începând cu data intrării în vigoare a Legii nr. 2/2013 și până la date de 31 decembrie 2015, tribunalul va soluționa în primă instanță, litigiile evaluabile în bani cu o valoare cuprinsă între 200.001 lei și 1.000.000 lei inclusiv, pe cale de consecință, curtea de apel va putea soluționa litigiile cuprinse între pragul valoric mai sus menționat, numai ca instanță de apel, dacă se formulează această cale de atac împotriva hotărârii pronunțate în primă instanță de către tribunal.

Rezultă așadar că, pentru cererile evaluabile în bani cuprinse între pragul valoric de 200.001 lei la 500.000 lei inclusiv pentru procesele pornite începând cu data de 1 ianuarie 2016, și respectiv pentru cererile evaluabile în bani cuprinse între pragul valoric de 200.001 lei la 1.000.000 lei, pentru procesele pornite începând cu data intrării în vigoare a Legii nr. 2/2013 până la data de 31 decembrie 2015, curtea de apel va putea soluționa aceste litigii numai ca instanță de apel.

În privința cererilor neevaluabile în bani, din analiza dispozițiilor art. 483 alin. (2) din Codul de procedură civilă rezultă că vor putea fi supuse numai apelului hotărârile judecătorești menționate în acest articol care sunt de competența tribunalului în primă instanță și care au fost analizate în cadrul secțiunii referitoare la competența tribunalului în primă instanță.

Sunt analizate de asemenea, în cuprinsul tezei, printr-o analiză comparativă cu dispozițiile instituite prin vechea reglementare, ale materii decât contenciosul administrativ, prin care se conferă competența materială a curții de apel, de a soluționa în primă instanță unele litigii, cazurile în care curtea de apel soluționează apelurile împotriva hotărârilor pronunțate de către tribunale în primă instanță, precum și cazurile în care curtea de apel soluționează recursurile împotriva hotărârilor pronunțate de tribunal în apel. De asemenea, sunt analizate printr-o analiză comparativă cu vechile reglementări cazurile în care curtea de apel are competența de a soluționa recursurile împotriva hotărârilor pronunțate de tribunal în primă

instanță fără drept de apel, cazurile în care curtea de apel are competența de a soluționa recursuri, precum și cazurile prevăzute de Codul de procedură civilă și unele legi speciale prin care se conferă competența materială a curților de apel în alte materii.

În finalul analizei competenței materiale a curților de apel, sunt analizate cazurile instituite prin acte normative speciale, unele dintre acestea fiind modificate prin Legea nr. 76/2012, prin care se conferă competența materială exclusivă a Curții de apel București în soluționarea unor litigii.

Secțiunea a 5-a. COMPETENȚA MATERIALĂ A ÎNALTEI CURȚI DE CASAȚIE ȘI JUSTIȚIE.

În privința competenței materiale a Înaltei Curți de Casație și Justiție aflată în fruntea ierarhiei instanțelor judecătorești și al cărui rol este conferit prin art. 126 alin. 3 din Constituție, noul Cod de procedură civilă, prin art. 97, reia unele dintre atribuțiile Înaltei Curți de Casație și Justiție stabilite prin art. 4 din vechiul Cod de procedură civilă, la care adaugă însă ca element de noutate cererile în vederea pronunțării unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea unor probleme de drept.

De asemenea, analiza competenței materiale a Înaltei Curți de Casație și Justiție a fost analizată prin coroborarea prevederilor art. 97 din noul Cod de procedură cu dispozițiile Legii nr. 304/2004 privind organizarea judiciară, modificate prin Legea nr.76/2012 și Legea nr. 2/2013 privind degrevarea instanțelor judecătorești, precum și pentru pregătirea punerii în aplicare a Legii nr. 134/2010 privind Codul de procedură civilă.

În vederea realizării acestor competențe de către Înalta Curte de Casație și Justiție, noul Cod de procedură civilă, consacră Titlul III din cod unor dispoziții privind asigurarea unei practici judiciare unitare vizând recursul în interesul legii (art. 514-518) și sesizarea Înaltei Curți de Casație și Justiție în vederea pronunțării unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea unor chestiuni de drept (art. 519-521).

De asemenea, o altă precizare care se impune a fi reliefată este aceea că în accepțiunea noului Cod de procedură civilă recursul în interesul legii nu este calificat ca fiind o cale extraordinară de atac, ca atare el nu are ca efect retractarea hotărârii atacate sau anularea acesteia,

efectul recursului în interesul legii fiind acela de a determina o jurisprudență unitară a instanțelor judecătorești.

Tot în privința recursului în interesul legii, noul Cod de procedură civilă, față de vechea reglementare, aduce unele elemente de diferențiere notabile în privința calității procesuale a părților care pot formula recursul în interesul legii, statuând prin art. 514 că pentru a se asigura interpretarea și aplicarea unitară a legii de către toate instanțele judecătorești, procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție, din oficiu sau la cererea ministrului justiției, colegiul de conducere al Înaltei Curți de Casație și Justiție, colegiile de conducere ale curților de apel, precum și Avocatul Poporului au îndatorirea să ceară Înaltei Curți de Casație și Justiție să se pronunțe asupra problemelor de drept care au fost soluționate diferit de instanțele judecătorești.

De asemenea, după cum am precizat, Înalta Curte de Casație și Justiție nu soluționează apeluri, ci doar recursuri, ea soluționând recursurile împotriva hotărârilor pronunțate de către curțile de apel în primă instanță sau pronunțate în apel, în cazurile expres prevăzute de lege, concluzie ce se desprinde din conținutul art. 97 pct. 1 din noul Cod de procedură civilă care nu distinge în privința hotărârile pronunțate de curtea de apel după cum acestea sunt pronunțate în primă instanță sau în apel.

Totodată, se impune a se reliefa faptul că, potrivit art. 21 din Legea nr. 304/2004, astfel cum acest articol a fost modificat prin Legea nr. 76/2012, Secția I civilă, Secția a II-a civilă și Secția de contencios administrativ și fiscal ale Înaltei Curți de Casație și Justiție judecă pe lângă recursurile împotriva hotărârilor pronunțate de curțile de apel și a altor hotărâri, în cazurile prevăzute de lege, și recursurile declarate împotriva hotărârilor nedefinitive sau a actelor judecătorești, de orice natură, care nu pot fi atacate pe nicio altă cale, iar cursul judecății a fost întrerupt în fața curților de apel. Evident că, în această ipoteză, soluționarea recursurilor de către Secțiile Înaltei Curți de Casație și Justiție poate fi făcută doar în temeiul unei dispoziții legale exprese prevăzută în noul Cod de procedură civilă sau în acte normative speciale, aceasta întrucât, după cum am precizat, determinarea competenței instanțelor judecătorești și stabilirea căilor de atac constituie atribuții excluse ale legiuitorului și nu a judecătorului.

În contextul în care Înalta Curte de Casație și Justiție are competența de a soluționa recursuri, elementele de noutate aduse prin dispozițiile noului Cod de procedură civilă, analizate

în cuprinsul tezei, vizează procedura de filtrare a recursurilor care sunt de competența Înaltei Curți de Casație și Justiție, precum și instituția recursului incident și a recursului provocat, care se exercită în cazurile prevăzute la art. 472 și 473 din noul Cod de procedură civilă.

Având în vedere modificările substanțiale aduse Legii nr. 304/2004 privind organizarea judiciară, prin Legea nr. 76/2012 pentru punerea în aplicare a noului Cod de procedură civilă, o importanță deosebită este acordată în cuprinsul tezei Secțiilor Înaltei Curți de Casație și Justiție și a competenței acestor secții în soluționarea recursului în interesul legii și dezlegarea unor chestiuni de drept care se va face de către completul prevăzut la art. 514 și respectiv 520 din noul Cod de procedură civilă. Se impune, de asemenea că recursul în interesul legii și dezlegarea unor chestiuni de drept nu se soluționează de către Secțiile Unite ale Înaltei Curți de Casație și Justiție, ale cărei atribuții sunt stabilite expres prin art. 25 din Legea nr. 304/2004, în completul care se formează în cadrul Secțiilor Unite pentru realizarea competențelor care revin acestei secții.

Sunt analizate, de asemenea în cuprinsul tezei, printr-o analiză comparativă cu vechile reglementări, cazurile prevăzute de noul Cod de procedură civilă și vechiul Cod de procedură civilă, precum și cazurile prevăzute prin acte normative speciale prin care se conferă competența materială a instanței supreme în soluționarea unor litigii.

CAPITOLUL IV

COMPETENȚA MATERIALĂ A INSTANȚELOR JUDECĂTOREȘTI DUPĂ VALOAREA OBIECTULUI CERERII INTRODUCTIVE DE INSTANȚĂ

După cum precizat, noul Cod de procedură civilă, reglementează prin două secțiuni distincte competența materială a instanțelor judecătorești după materie și valoare, cât și competența materială a instanțelor judecătorești după valoarea obiectului cererii introductive de instanță. Rațiunea pentru care legiuitorul a reglementat determinarea competenței materiale a instanțelor judecătorești după valoarea obiectului cererii introductive de instanță a fost aceea că, în cazul în care litigii de aceeași natură au fost distribuite în competența unor instanțe de grade diferite, criteriul „obiectiv” de determinare a competenței după materie nu este suficient pentru determinarea competenței, motiv pentru care legiuitorul a recurs la criteriul subsidiar precum sunt cele instituite prin art. 98-106 din noul Cod de procedură civilă, prin raportare la valoarea obiectului cererii introductive de instanță.

O precizare care se impune a fi reliefată este aceea că valoarea obiectului cererii se stabilește de către reclamant prin cererea introductivă de instanță în funcție de elementele de calcul avute de el în vedere, fără a se avea în vedere accesoriile pretenției principale, precum dobânzile, penalitățile, fructele sau alte asemenea, indiferent de data scadenței și nici prestațiile periodice ajunse la scadență în cursul judecății. Totodată, după cum am precizat în cursul tezei, nu este exclus ca respectivele elemente sau criterii de stabilire a valorii să fie precizate de lege (cum este cazul art. 103 din Codul de procedură civilă, privitor la cererile care au ca obiect un drept de prestații succesive, sau dispozițiile art. 104 alin. (1) din Codul de procedură civilă în cererile având ca obiect un drept de proprietate sau alte drepturi reale).

În acest context, în cuprinsul tezei au fost analizate toate cazurile instituite prin dispozițiile legale mai sus evocate prin care competența instanțelor judecătorești se determină după valoarea obiectului cererii introductive de instanță.

CAPITOLUL V.

COMPETENȚA TERITORIALĂ A INSTANȚELOR JUDECĂTOREȘTI

Secțiunea 1. CONSIDERAȚII GENERALE . REGLEMENTARE

În ceea ce privește competența teritorială, aceasta necesită o delimitare a atribuțiilor instanțelor de același grad, știut fiind faptul că sistemul de drept românesc, cu excepția Înaltei Curți de Casație și Justiție, numără pe orizontală mai multe instanțe de același grad. În acest context, pentru a cunoaște instanța căreia trebuie să ne adresăm pentru soluționarea unui litigiu, nu este suficientă doar determinarea competenței de atribuțiune (competența materială), ci, după determinarea competenței materiale pentru soluționarea unui litigiu, trebuie să stabilim sub aspect teritorial, care dintre instanțele de același grad este competentă de a soluționa cauza respectivă.

Noul Cod de procedură civilă consacră competenței teritoriale Titlul III, capitolul II, (art.107- 121), precum și unele dispoziții speciale prevăzute în capitolul III, menținând regulile de determinare a competenței teritoriale din vechiul Cod de procedură civilă și consacrand prin art. 107 regula generală sau principiul „Actor sequitur forum rei”, adică cererea de chemare în judecată se introduce la instanța în a cărei circumscripție domiciliază sau își are sediul pârâtul, dacă legea nu prevede altfel. Dar noul Cod de procedură, pe lângă regula de drept comun statornicită prin art. 107, conține dispoziții referitoare la posibilitatea alegerii competenței, precum și unele dispoziții derogatorii de la regula de drept comun.

Secțiunea a 2-a. COMPETENȚA TERITORIALĂ GENERALĂ (regula „forum rei”).

Competența teritorială generală (regula „forum rei”), este acea formă a competenței teritoriale când reclamantul introduce cererea la instanța de drept comun, adică la instanța de la domiciliul sau sediul pârâtului..

După cum se poate constata din analiza coroborată a dispozițiilor alin. (1) și alin. (2) a art. 107 din noul Cod de procedură civilă, regula „forum rei” înscrisă în art. 107 vizează ipoteza în care domiciliul sau sediul pârâtului este cunoscut întrucât prin alin. (2) al art. 107 legiuitorul reglementează competența teritorială generală în ipoteza în care domiciliul sau, după caz, sediul pârâtului este necunoscut, ipoteză în care cererea se introduce la instanța în a cărei circumscripție

se află reședința sau reprezentanța acestuia, iar dacă nu are nici reședința ori reprezentanța cunoscută, la instanța în a cărei circumscripție reclamantul își are domiciliul, sediul, reședința ori reprezentanța, după caz.

Dar, prin art. 108 din noul Cod de procedură civilă, asemenea vechii reglementări, se instituie drept reper subsidiar al competenței teritoriale reședința sau reprezentanța pârâtului, sau, după caz, domiciliul, sediul, reședința ori reprezentanța reclamantului.

O altă constatare care se impune a fi reliefată este aceea că din analiza coroborată a dispozițiilor alin. (1) și alin. (2) ale art. 107 din noul Cod de procedură civilă rezultă că, în determinarea competenței teritoriale generale, se are în vedere domiciliul sau sediul pârâtului la data formulării cererii de chemare în judecată, concluzie care derivă din conținutul alin. (2) al art. 107, care statuează că instanța rămâne competentă să judece procesul chiar dacă ulterior sesizării pârâtul își schimbă domiciliul sau sediul. Rezultă așadar din analiza coroborată a celor două aliniate ale art. 107 că, competența teritorială stabilită inițial, adică prin raportare la domiciliul sau sediul pârâtului de la data formulării cererii de chemare în judecată rămâne neschimbată și în ipoteza în care după data sesizării instanței pârâtul își schimbă domiciliul sau sediul.

Se poate concluziona că normele de competență teritorială generală instituite prin noul Cod de procedură civilă instituie și cazuri de competență teritorială alternativă, dar aceste cazuri de competență teritorială sunt reglementate de către legiuitor prin raportare la competența generală a instanțelor judecătorești.

Secțiunea a 3-a. COMPETENȚA TERITORIALĂ ÎN CAZUL PROCEDURII NECONTENCIOASE JUDICIARE.

Procedura necontencioasă judiciară este reglementată prin Cartea a III-a din noul Cod de procedură civilă intitulată „Procedura necontencioasă judiciară”.

În acest context, referitor la domeniul de aplicare a procedurii necontencioase judiciare, dispozițiile art. 527 din noul Cod de procedură civilă statuează că cererile pentru soluționarea cărora este nevoie de intervenția instanței, fără însă a se urmări stabilirea unui drept potrivit față de o altă persoană, precum și cele privitoare la darea autorizațiilor judecătorești sau la luarea unor măsuri legale de supraveghere, ocrotire și asigurare, sunt supuse dispozițiilor prezentei cărți.

Noul Cod de procedură civilă, aduce elemente de noutate în privința determinării competenței teritoriale în cazul cererilor necontencioase judiciare, față de prevederile art. 332 din vechiul Cod de procedură civilă, statuând prin art. 528 alin. (3) că în cazul în care competența teritorială nu poate fi stabilită potrivit dispozițiilor alin. (2) al art. 528, cererile necontencioase se vor îndrepta la instanța în a cărei circumscripție petentul își are, după caz, domiciliul, reședința, sediul ori reprezentanța, iar dacă niciuna dintre acestea nu se află pe teritoriul României, cererile se vor îndrepta, urmând regulile de competență materială, la Judecătoria Sectorului 1 al municipiului București sau, după caz, la Tribunalul București.

Sub acest aspect, constatăm că dispozițiile art. 528 alin. (3) constituie o reglementare extinsă a regulilor generale pentru determinarea competenței teritoriale stabilite prin art. 107 din noul Cod de procedură civilă

Secțiunea a 4-a. COMPETENȚA TERITORIALĂ ALTERNATIVĂ.

Competența teritorială alternativă este acea formă a competenței prin care se conferă reclamantului posibilitatea de a alege între două sau mai multe instanțe deopotrivă competente.

Noul Cod de procedură civilă cuprinde norme privitoare la competența teritorială alternativă dispersat în cuprinsul mai multor articole, fără a realiza o reglementare clară și concisă a ipotezelor în care reclamantul are posibilitatea de a formula cererea de chemare în judecată și a alege între două sau mai multe instanțe deopotrivă competente.

Astfel noul Cod de procedură civilă conține o singură normă privitoare la competența teritorială alternativă prin art. 113, în accepțiunea căruia, în afară de instanțele prevăzute la art. 107- 112, mai sunt competente instanțele la care fac referire textele legale menționate și care au fost analizate în cuprinsul tezei.

Ca elemente de noutate, printre cazurile reglementate de art. 113 din noul Cod de procedură civilă, se poate evidenția: competența instanței domiciliului reclamantului, în cererile privitoare la stabilirea filiației; în cazul instanței locului de plată, în cererile privitoare la obligațiile ce izvorăsc dintr-o cambie, cec, bilet la ordin sau dintr-un alt titlu de valoare, constatăm faptul că noul Cod de procedură civilă, față de cel vechi extinde aplicabilitatea reglementării competenței teritoriale alternative specifice cambiei, biletului la ordin și cecului și asupra obligațiilor izvorâte din orice alt „titlu de valoare”, reclamantul având posibilitatea de a

alege între instanța în care pârâtul își are domiciliul sau sediul, conform art. 107, sau sediul instanței locului de plată;

Prin alin. (2) al art. 113 se instituie în materia competenței teritoriale alternative o normă particulară a dispozițiilor art. 107 din noul Cod de procedură civilă, prin care se prevede că atunci când pârâtul exercită în mod statornic, în afara domiciliului său, o activitate profesională ori o activitate agricolă, comercială, industrială sau altele asemenea, cererea de chemare în judecată se poate introduce și la instanța în circumscripția căreia se află locul activității respective, pentru obligațiile patrimoniale născute sau care urmează să se execute în acel loc.

Pe lângă cazurile expres reglementate de art. 113 din noul Cod de procedură civilă, competența teritorială alternativă este reglementată prin noul Cod de procedură civilă în alte situații, toate aceste cazuri fiind analizate detaliat în cuprinsul tezei. Rețin atenția, în context, ca element de noutate adus prin noul Cod de procedură civilă: dispozițiile art.109 care instituie norme de competență teritorială generală în cazul unor persoanei juridice care au dezmembrăminte; dispozițiile art. 110 care instituie norme de competență teritorială în cazul cererilor îndreptate împotriva unor entități fără personalitate juridică. Astfel, în accepțiunea acestui text de lege, cererea de chemare în judecată împotriva unei asociații, societăți sau alte entități fără personalitate juridică, constituită potrivit legii, se poate introduce la instanța competentă pentru persoana căreia, potrivit înțelegerii dintre membri, i s-a încredințat conducerea sau administrarea acesteia. În cazul unei asemenea persoane, cererea se va putea introduce la instanța competentă pentru oricare dintre membrii entității respective; dispozițiile art. 111 din noul Cod de procedură civilă, potrivit cărora cererile îndreptate împotriva statului, autorităților și instituțiilor centrale sau locale, precum și a altor persoane juridice de drept public pot fi introduse la instanța de la domiciliul sau sediul reclamantului ori la instanța de la sediul pârâtului

Ca element de noutate, în cazul competenței teritoriale alternative consacrată prin dispozițiile art. 115 prin noul Cod de procedură civilă în materia asigurărilor față de prevederile vechiului Cod de procedură civilă, în cazul asigurării obligatorii de răspundere civilă, noul Cod de procedură civilă conferă terțului păgubit posibilitatea de a formula direct cererea în despăgubiri și la instanța de la domiciliul sau, după caz, sediul său.

Un alt caz de competență teritorială alternativă este consacrat prin art. 114 alin. (2) din noul Cod de procedură civilă, în materia cererilor privitoare la tutelă și familie.

Se impune de asemenea precizarea că art. 114 din noul Cod de procedură civilă instituie prin alin. (1), pe lângă unul din cazurile de competență teritorială alternativă și un caz de competență teritorială exclusivă, care este analizat în cadrul secțiunii referitoare la competența teritorială exclusivă.

Secțiunea a 5-a. COMPETENȚA TERITORIALĂ FACULTATIVĂ.

Noul Cod de procedură civilă aduce ca element de noutate prin art. 127 cu titlu marginal „Competența facultativă” situațiile în care calitatea de reclamant sau de pârât aparține unui judecător, procuror, asistent judiciar sau grefier, care activează la instanța competentă să judece cauza, potrivit legii.

În acest context, noul Cod de procedură civilă reglementează prin art. 127 două situații, respectiv:

a). Dacă un judecător are calitatea de reclamant într-o cerere de competența instanței la care își desfășoară activitatea, va sesiza una dintre instanțele judecătorești de același grad aflate în circumscripția oricăreia dintre curțile de apel învecinate cu curtea de apel în a cărei circumscripție se află instanța la care își desfășoară activitatea[alin. (1)];

b) În cazul în care cererea se introduce împotriva unui judecător care își desfășoară activitatea la instanța competentă să judece cauza, reclamantul poate sesiza una dintre instanțele judecătorești de același grad aflate în circumscripția oricăreia dintre curțile de apel învecinate cu curtea de apel în a cărei circumscripție se află instanța care ar fi fost competentă, potrivit legii[alin. (2)].

Secțiunea a 6-a. COMPETENȚA TERITORIALĂ CONVENȚIONALĂ.

Competența teritorială convențională sau contractuală este ceea care conferă părților posibilitatea de a stabili, prin acordul lor, adică înainte de ivirea unui litigiu odată cu încheierea actelor juridice de drept substanțial (convențiilor) competența unei anumite instanțe în soluționarea unui litigiu concret.

Noul Cod de procedură civilă, într-o manieră asemănătoare reia dispozițiile art. 19 din vechiul Cod de procedură civilă prin art. 126 cu titlul marginal „alegerea de competență”, statuând că: „părțile pot conveni în scris sau, în cazul litigiilor născute, și prin declarație verbală în fața instanței ca procesele privitoare la bunuri și la alte drepturi de care acestea pot să dispună

să fie judecate de alte instanțe decât acelea care, potrivit legii, ar fi competente teritorial să le judece, în afară de cazul când această competență este exclusivă[alin. (1)]; în litigiile din materia protecției drepturilor consumatorilor, precum și în alte cazuri prevăzute de lege, părțile pot conveni alegea instanței competente, în condițiile prevăzute la alin. (1), numai după nașterea dreptului la despăgubire. Orice convenție contrară este considerată nescrisă[alin. (2)] ”.

Constatăm totodată că în timp ce vechiul Cod de procedură civilă enumeră expres cazurile în care părțile nu pot să dispună de alegerea de competență teritorială, noul Cod de procedură civilă face doar trimitere la cazurile în care competența teritorială este exclusivă.

În considerarea faptului că, competența teritorială convențională nu are un caracter absolut, prin alin. (2) al art. 126 se instituie o limitare a competenței teritoriale convenționale, sub sancțiunea considerării ca nescrise a oricărei convenții contrare, în cazul litigiilor din materia protecției drepturilor consumatorilor.

Secțiunea a 7-a. COMPETENȚA TERITORIALĂ EXCEPȚIONALĂ

Normele de competență teritorială exclusivă sunt consacrate expres prin noul Cod de procedură civilă, astfel: [art. 114 alin. (1)] privind cererile în materie de tutelă și familie; art. 117 în materia cererilor privitoare la imobile; art. 118 în materia cererilor privitoare la moștenire; art. 119 în materia cererilor privitoare la societăți; art. 120 în materia cererilor privitoare la insolvență și concordatul preventiv; art. 121 în materia cererilor formulate împotriva unui consumator, precum și prin acte normative speciale.

În acest context sunt analizate, printr-o analiză comparativă a dispozițiilor vechiului Cod de procedură civilă cu cele ale noului Cod de procedură civilă toate aceste cazuri prin care legiuitorul conferă o competență teritorială exclusivă unor categorii de instanțe judecătorești.

Sub acest aspect, sunt analizate în cuprinsul tezei elementele de noutate aduse de către noul Cod de procedură civilă, față de prevederile instituite prin vechiul Cod de procedură civilă, vizând : explicitarea sferei acțiunilor care intră sub incidența normei de procedură instituite prin art. 117 vizând cererile privitoare la imobile; în materia cererilor privitoare la moștenire, reglementate prin art. 118, care reglementează mai explicit competența teritorială exclusivă în această materie; competența teritorială exclusivă în materia cererilor privitoare la societăți, reglementată prin art. 119 din noul Cod de procedură civilă; competență teritorială exclusivă, reglementată prin art. 121 în materia cererilor formulate împotriva unui consumator. Acest caz

de necompetență teritorială vizează doar situația în care consumatorul are calitate procesuală pasivă, spre deosebire de ipoteza reglementată prin art. 113 pct. 8, care reglementează instanța domiciliului consumatorului, drept competență teritorială alternativă, dar în ipoteza în care consumatorul are calitate procesuală activă, acțiunea consumatorului, pentru ipotezele menționate, fiind îndreptată împotriva profesionistului.

Sunt analizate de asemenea, în cadrul competenței teritoriale exclusive, prin raportare la prevederile noului Cod civil, unele cazuri care sunt reglementate prin noul Cod de procedură civilă, dar nu în cadrul reglementărilor referitoare la competența teritorială a instanțelor judecătorești, precum: competența teritorială exclusivă în materia cererilor pentru punerea sub interdicție judecătorească a unei persoane, reglementată prin art. 935 din noul Cod de procedură civilă; competența teritorială în materia cererilor pentru declararea morții unei persoane reglementată expres prin art. 943 din noul Cod de procedură civilă; competență teritorială exclusivă reglementată prin art. 114 alin. (1) din noul Cod de procedură civilă, în materia cererilor privind ocrotirea persoanei fizice date de Codul civil în competența instanței de tutelă și de familie, prin care se statuează că: „dacă legea nu prevede altfel, cererile privind ocrotirea persoanei fizice date de Codul civil în competența instanței de tutelă și de familie se soluționează de instanța în a cărei circumscripție își are domiciliul sau reședința persoana ocrotită.

Secțiunea a 8-a. COMPETENȚA TERITORIALĂ ÎN ALTE SITUAȚII PREVĂZUTE DE CODUL DE PROCEDURĂ CIVILĂ.

Este analizată distinct în cadrul tezei competența teritorială a instanțelor judecătorești în alte situații prevăzute de noul Cod de procedură civilă, analiză care a fost efectuată, prin raportare la dispozițiile noului Cod civil, precum și prin raportare la vechile reglementări.

În acest context, este analizată competența teritorială a instanțelor judecătorești în materie de divorț, partaj judiciar, precum și competența teritorială în cazul arbitrajului intern și internațional reglementat prin noul Cod de procedură civilă.

De asemenea, tot sub aspect teritorial, noul Cod de procedură civilă adaugă prin alin. (2) al art. 914, atât un caz de competență teritorială convențională în ipoteza în care nici reclamantul și nici pârâtul nu au locuința în țară, situație în care părțile pot conveni ca cererea de divorț să fie

introdusă la oricare judecătorie din țară, precum și un caz de competență teritorială exclusivă, pentru aceleași ipoteze prevăzute prin teza I a art. 914 alin. (2), în lipsa acordului părților pentru ca cererea de divorț să fie introdusă la orice judecătorie din România, situație în care cererea de divorț este de competență exclusivă a Judecătoriei Sectorului 5 al municipiului București.

În ceea ce privește competența teritorială în cazul partajului judiciar, reglementat prin art. 979-995 din noul Cod de procedură civilă, competența teritorială este diferită după cum avem de-a face cu un partaj succesoral, partaj de bunuri comune ori partajul bunurilor dobândite prin coachiziții, coposesie etc. Astfel, în cazul partajului succesoral, competența teritorială este stabilită conform regulilor prevăzute de art. 118 din noul Cod de procedură civilă, iar în cazul bunurilor comune ale soților, dacă cererea este alăturată cererii de divorț, sunt incidente prevederile art. 914 coroborate cu prevederile art. 918 alin. (1) lit. f) din noul Cod de procedură civilă, dispozițiile noului Cod de procedură, față de vechea reglementare, statuând expres prin art. 918 alin. (1) lit. f) că instanța de divorț se pronunță dacă se formulează o cerere acțiunii principale de divorț și cu privire la încetarea regimului matrimonial și, după caz, lichidarea comunității de bunuri și partajul acestora.

Referitor la competența teritorială în cazul arbitrajului intern și internațional, reglementat într-o manieră diferită față de vechea reglementare, noul Cod de procedură civilă, prin art. 547, față de vechea reglementare instituită prin art. 342, statuează că, pentru înlăturarea piedicilor ce s-ar ivi în organizarea și desfășurarea arbitrajului, precum și pentru îndeplinirea altor atribuții ce revin instanței judecătorești în arbitraj, partea interesată poate sesiza tribunalul în circumscripția căruia are loc arbitrajul care va soluționa cauza de urgență și cu precădere, în completul prevăzut de lege pentru judecata în primă instanță, prin procedura ordonanței președințiale, hotărârea nefiind supusă niciunei căi de atac.

De asemenea, în materia arbitrajului noul Cod de procedură civilă, asemeni vechii reglementări, stabilește drept unică formă de control judiciar al hotărârii arbitrale numai calea acțiunii în anulare, iar prin art. 610, eliminând practica neunitară constatată în domeniu și controversate, stabilește competența teritorială exclusivă a curții de apel în circumscripția căreia a avut loc arbitrajul pentru soluționarea cererii în anulare a hotărârii arbitrale. Ca atare, acțiunea în anulare a hotărârii arbitrale, acțiunea nu se poate introduce la tribunalul arbitral care a pronunțat hotărârea atacată chiar dacă părțile au convenit să recurgă la un arbitraj instituționalizat.

CAPITOLUL VI.
INCIDENTE PROCEDURALE CU PRIVIRE LA COMPETENȚA INSTANȚEI
JUDECĂTOREȘTI SESIZATE CU SOLUȚIONAREA LITIGIILOR DE
DREPT PRIVAT.

Secțiunea 1. PRECIZĂRI PREALABILE PRIVIND INCIDENTE PROCEDURALE CU
PRIVIRE LA COMPETENȚA INSTANȚEI JUDECĂTOREȘTI SESIZATE
CU SOLUȚIONAREA LITIGIILOR DE DREPT PRIVAT.

Este în afară de orice îndoială faptul că una dintre cele mai importante materii ale procedurii civile este competența instanțelor judecătorești, iar incidentele procedurale privitoare la competența instanțelor judecătorești vizând nerespectarea normelor de competență este o situație anormală în desfășurarea procedurii judiciare care atrag după sine necompetența acestor instanțe.

Pornind de la aceste deziderate de mare importanță în buna administrare a justiției, după intrarea în vigoare a noului Cod de procedură civilă, incidentele procedurale privitoare la competența instanțelor judecătorești sesizate cu soluționarea litigiilor de drept privat sunt reglementate prin capitolul IV al Titlului III, dispoziții legale care sunt structurate diferit și într-o manieră mai sistematizată față de prevederile vechiului Cod de procedură civilă, astfel:

- Secțiunea 1, având titlul marginal „Necompetența și conflictele de competență”(art. 129-137);

- Secțiunea a 2-a, având titlul marginal „Litispendența și conexitatea”(art. 138-139). Vechiul Cod de procedură civilă reglementa litispendența și conexitatea drept o excepție de procedură prin art. 163 și art. 164, în cadrul secțiunii referitoare la excepțiile de procedură și excepția puterii lucrului judecat.

- Secțiunea a 3-a, având titlul marginal „Strămutarea proceselor. Delegarea instanței”(art. 140- 147). Vechiul Cod de procedură civilă reglementa cele două instituții disparat și nu în cadrul incidentelor procedurale privitoare la competența instanțelor judecătorești. Astfel, strămutarea pricinilor făcea obiectul Titlului VII „Strămutarea pricinilor”, în timp ce delegarea instanței era reglementată prin art. 23 din cadrul Titlului IV „Conflicte de competență”.

Din economia dispozițiilor noilor reglementări instituite prin noul Cod de procedură civilă, constatăm că, față de vechea reglementare, instituția litispendenței și instituția conexității,

precum și modul de soluționare a excepției de litispendență și a excepției de conexitate sunt reglementate drept incidente de procedură privitoare la competența instanțelor judecătorești și nu excepții de procedură ca și în vechea reglementare.

De asemenea, analiza incidentelor procedurale privitoare la competența instanțelor judecătorești a fost analizată și prin raportare la dispozițiile speciale instituite prin art. 123 și art. 124 din noul Cod de procedură civilă, care reglementează cazurile de prorogare a competenței instanțelor judecătorești, întrucât prorogarea competenței pune în discuție întinderea competenței sesizate care în cazul nerespectării dispozițiilor legale privitoare la prorogarea de competență poate conduce la necompetența instanțelor care soluționează astfel de cauze. Totodată, deși litispendența și conexitatea sunt integrate în capitolul referitor la incidentele procedurale privitoare la competența instanțelor judecătorești, din analiza dispozițiilor acestui capitol, rezultă că cele două instituții fiind reglementate distinct prin secțiunea a 2-a din acest capitol, și nu în cadrul secțiunii 1 referitoare la necompetență și conflicte de competență, conexitatea poate fi tratată ca fiind un caz de prorogare legală de competență, iar litispendența care potrivit opiniilor supra cit nu conduce la o prorogare de competență, va trebui analizată ca fiind un conflict de competență, dar soluționat potrivit art. 138 alin. (2) și alin. (3) din Codul de procedură civilă.

Pornind de la aceste considerente, analiza incidentelor procedurale a fost analizată într-o ordine logică și sistematică, fiind analizate etapele care trebuie parcurse începând cu verificarea competenței instanței de a soluționa cauza dedusă judecății și continuând cu prorogarea de competență în cazurile prevăzute prin art. 123 și art. 124, invocarea excepției de necompetență și soluționarea acesteia, conflictul de competență și soluționarea acestuia.

Secțiunea a 2-a. VERIFICAREA COMPETENȚEI.

Referitor la verificarea competenței constatăm incidența a două dispoziții care, în mare măsură, reglementează identic obligativitatea verificării competenței sesizate, respectiv prevederile art. 131 alin. (1) și dispozițiile art. 132 alin. (1) din noul Cod de procedură civilă.

Din analiza comparativă a celor două texte, contrar normelor de tehnică legislativă instituite prin Legea nr. 24/2000 republicată, se constată că dispozițiile art. 131 alin. (1) impun obligația judecătorului de a verifica competența instanței sesizate din oficiu și doar în mod excepțional, în cazul în care pentru stabilirea competenței sunt necesare lămuriri ori probe

suplimentare, judecătorul va pune în discuția părților această chestiune, în timp ce dispozițiile art. 132 alin. (1) instituie obligativitatea judecătorului de a verifica competența instanței, atât din oficiu cât și la cererea părților, indiferent dacă pentru stabilirea competenței sunt necesare sau nu lămuri ori probe suplimentare. Pe de altă parte, dispozițiile art. 132 alin. (1) adaugă față de reglementarea instituită prin art. 131 alin. (1), obligația judecătorului de a verifica nu numai dacă este competentă instanța, dar și dacă este competent un alt organ cu activitate jurisdicțională.

Totodată, din analiza textului art. 131 alin. (1) se desprinde concluzia că judecătorul este obligat să verifice competența din oficiu și în privința competenței teritoriale care poate fi de ordine privată în cazul în care părțile au posibilitatea de a alege instanța competentă din punct de vedere teritorial. Or, potrivit art. 130 alin. (3), necompetența de ordine privată poate fi invocată doar de către pârât prin întâmpinare sau, dacă întâmpinarea nu este obligatorie, cel mai târziu la primul termen de judecată la care părțile sunt legal citate în fața primei instanțe.

Secțiunea a 3-a. PROROGAREA DE COMPETENȚĂ.

3.1. Reglementare. Formele prorogării de competență a instanțelor judecătorești.

În ipoteza în care instanța este sesizată pe lângă cererea principală și cu anumite cereri accesorii, adiționale, incidentale, cu apărări sau excepții, după verificarea competenței sale referitoare la capătul principal de cerere, judecătorul va trebui să procedeze și la verificarea competenței referitoare la soluționarea unor astfel de cereri accesorii capătului principal de cerere.

În vederea verificării și stabilirii instanței competente pentru soluționarea cererilor subsecvente cererii principale, judecătorul va recurge la dispozițiile art. 123 și art. 124 din noul Cod de procedură civilă. Prorogarea de competență mai poate fi și judiciară, atunci când ea are loc în temeiul unei hotărâri judecătorești sau convențională și când ea are loc prin voința părților.

3.2. Prorogarea legală de competență a instanțelor judecătorești reglementată prin art. 123 din noul Cod de procedură civilă.

După cum am precizat, dispozițiile art. 123 din Codul de procedură civilă instituie prorogarea legală a instanțelor judecătorești în trei cazuri strict determinate de acest text legal, respectiv în cazul cererilor accesorii, adiționale și al cererilor incidentale.

În privința cererilor adiționale la care face referire textul art. 123 din noul Cod de procedură civilă, aceste cereri sunt formulate de către reclamant , întrucât pârâțul într-un proces declanșat de reclamant are posibilitatea de a formula în cadrul acțiunii principale formulate de reclamant cererea reconvențională, care nu are semnificația unei cereri adiționale. Prorogarea legală de competență operează în baza art. 123 și în cazul cererilor incidentale, în care se pot include pe lângă cererea reconvențională, formele de participare a terțelor persoane în procesul civil, reglementate prin secțiunea a 3-a din Titlul II a noului Cod de procedură civilă: intervenția voluntară; intervenția forțată (chemarea în judecată a altor persoane, chemarea în garanție, arătarea titularului dreptului, introducerea forțată în cauză, din oficiu, a altor persoane).

La rândul său, art. 1073 din Codul de procedură civilă, având denumirea marginală „cereri incidentale” prevede că: „instanța competentă să judece cererea originară este, de asemenea, competentă să judece : a).cererile de intervenție, cu excepția cazurilor când asemenea cereri ar fi fost formulate numai pentru a-l sustrage pe intervenient de la jurisdicția normal competentă; b)cererea reconvențională.

Se impune de asemenea precizarea că, potrivit dispozițiilor art. 123 alin. (1) din noul Cod de procedură civilă, competența instanței sesizate cu cererea principală se prorogă și în privința cererilor accesorii sau a cererilor incidentale, chiar dacă aceste cereri formulate separat ar cădea în competența de atribuțiune a unei alte instanțe. Se poate concluziona în acest context faptul că, competența instanțelor care soluționează cererea principală este o competență exclusivă.

Alineatul (2) al art. 123 stabilește prorogarea legală a competenței instanței care soluționează cererea principală și în ipoteza în care competența de soluționare a cererii principale este stabilită de lege în favoarea unei secții specializate sau a unui complet specializat. Ultimul alineat art. 123 reglementează un caz de aplicare a principiului indivizibilității procesului civil, statuând că atunci când instanța este exclusiv competentă pentru una dintre părți, ea va fi exclusiv competentă pentru toate părțile.

3.3. Prorogarea legală de competență a instanțelor judecătorești reglementată prin art. 124 din noul Cod de procedură civilă.

3.3.1. Reglementare. Sferă de incidență.

Prorogarea legală de competență este consacrată legislativ prin noul Cod de procedură civilă și prin dispozițiile art. 124, având denumirea marginală „apărări și incidente procedurale”

și care prevede că: „ instanța competentă să judece cererea principală se va pronunța și asupra apărărilor și excepțiilor, în afara celor care constituie chestiuni prejudiciale și care, potrivit legii, sunt de competența exclusivă a altei instanțe [alin. (1)]; incidentele procedurale sunt soluționate de instanța în fața căreia se invocă, în afară de cazurile în care legea prevede în mod expres altfel[alin. (2)]”.

Acest text legal consacră principiul potrivit căruia judecătorul acțiunii este și judecătorul excepției, aceasta întrucât judecătorul acțiunii este în măsură să cunoască toate raporturile dintre părți și să rezolve toate mijloacele de apărare, excepțiile și incidentele procedurale apărute în fața sa.

O particularitate în aplicarea principiului judecătorul acțiunii este și judecătorul excepției a reprezentat-o, în materia contenciosului administrativ, până la modificarea Legii nr. 554/2004 prin Legea nr. 76/2012, soluționarea excepției de nelegalitate a unui act administrativ nu de către instanța în fața căreia a fost invocată excepția de nelegalitate, dacă acesta nu era secția de contencios administrativ a tribunalului sau a curții de apel, ci de către instanțele de contencios administrativ competente.

Prin modificările și completările aduse Legii contenciosului administrativ nr. 554/2004 prin Legea nr. 76/2012, au fost aduse modificări de substanță în materia excepției de nelegalitate, fiind totodată păstrate unele dispoziții din vechea reglementare, care au creat și vor crea în continuare controverse doctrinare și jurisprudențiale.

Astfel, în vederea asigurării compatibilității Legii contenciosului administrativ nr. 554/2004 cu normele procedurale instituite prin noul Cod de procedură civilă, dispozițiile art. 4 din Legea nr. 554/2004 au fost modificate și adaptate dispozițiilor art. 124 din noul Cod de procedură civilă care, după cum am remarcat, consacră principiul potrivit căruia judecătorul acțiunii este și judecătorul excepției. Astfel, potrivit art. 4 alin. (2) din Legea nr. 554/2004, modificat prin Legea nr. 76/2012, instanța investită cu fondul litigiului și în fața căreia a fost invocată excepția de nelegalitate, constatând că de actul administrativ cu caracter individual depinde soluționarea litigiului pe fond este competența să se pronunțe asupra excepției, fie printr-o încheiere interlocutorie, fie prin hotărârea pe care o va pronunța în cauză. În situația în care instanța se pronunță prin încheiere interlocutorie, aceasta poate fi atacată odată cu fondul.

3.3.2. Excepții de la aplicabilitatea principiului judecătorul acțiunii este și judecătorul excepției.

3.3.2.1. Excepții de la aplicabilitatea principiului judecătorul acțiunii este și judecătorul excepției în cadrul procesului civil intern.

După cum rezultă cu claritate din conținutul art. 124 al noului Cod de procedură civilă, regula judecătorul acțiunii este și judecătorul excepției comportă și excepții, legiuitorul referindu-se expres la chestiunile prejudiciale care potrivit legii se soluționează de către alte instanțe decât cele care soluționează cererea principală și care dobândesc autoritate de lucru judecat în fața instanței sesizate cu acțiunea principală. Întrucât aceste chestiuni prejudiciale de a căror soluționare depinde soluția dată fondului litigiului sunt de competența altor instanțe decât cele care soluționează cererile principale, constituind de multe ori surse de tergiversare a procesului, judecătorul este obligat să suspende judecarea cererii principale până la soluționarea irevocabilă a chestiunilor prejudiciale.

În cuprinsul tezei au fost analizate în detaliu chestiunile prejudiciale: în cazul acțiunilor penale [art. 27 alin. (7) din Codul de procedură penală]; cazul insolvenței; cazul sesizării instanței supreme în vederea pronunțării unei hotărâri prealabile, reglementată prin art. 519 din noul Cod de procedură civilă; suspendarea judecării [art. 413 alin. (1) din Codul de procedură civilă]; pronunțarea unei hotărâri prealabile de către Curtea de Justiție a Uniunii Europene. O atare chestiune prejudicială care vizează raportul dintre dreptul intern și dreptul Uniunii Europene este reglementată prin art. 412 pct. 7 din noul Cod de procedură civilă potrivit căruia judecata cauzelor se suspendă de drept în cazul în care instanța formulează o cerere de pronunțare a unei hotărâri preliminare adresată Curții de Justiție a Uniunii Europene, potrivit prevederilor tratatelor pe care se întemeiază Uniunea Europeană. Această prevedere este în concordanță cu prevederile Tratatului privind funcționarea Uniunii Europene, versiunea consolidată, care prin art. 263 stabilește drept atribuție a Curții de Justiție a Uniunii Europene de a se pronunța, cu titlu preliminar, cu privire la interpretarea tratatelor, validitatea și interpretarea actelor adoptate de instituțiile, organele, oficiile sau agențiile Uniunii.

3.3.2.2. Excepții de la aplicabilitatea principiului judecătorul acțiunii este și judecătorul excepției în cadrul procesului civil internațional.

În cadrul procesului civil internațional, deși art. 1072 are denumirea marginală „chestiuni preliminare”, prin raportare la dispozițiile art. 124 alin. (1), este reglementată practic o

chestiune prejudicială, dispozițiile acestui articol stipulând că: „instanța română sesizată judecă pe cale incidentală chestiunile care nu intră în competența sa, dar a căror soluționare este necesară pentru a decide asupra cererii principale”. Rezultă așadar că și dispozițiile art. 1072 din noul Cod de procedură civilă consacră prorogarea competenței instanței române și asupra unor chestiuni preliminare de a căror soluționare depinde soluția dată fondului litigiului.

Deci, concluzia logică ar fi aceea că pentru ca instanța română să soluționeze o astfel de chestiune care nu este de competența sa este necesar ca să existe un proces pe rolul instanței străine în cadrul căruia să fie invocată o chestiune prejudicială care nu este de competența instanței străine ci a instanței române, context în care instanța străină va suspenda cauza și va trimite spre soluționare instanței române soluționarea chestiunii prejudiciale de competența sa.

3.4. Prorogarea legală de competență a instanțelor judecătorești în cazul conexității.

3.4.1. Reglementare. Diferențiere față de litispendență.

În acest context, în considerarea conexității drept un caz de prorogare legală a competenței instanțelor judecătorești, ceea ce caracterizează conexitatea în raport cu litispendența este faptul că în cazul conexității ne aflăm în prezența unor acțiuni diferite, care prin conexiune nu se contopesc într-un singur proces ci fiecare acțiune își păstrează individualitatea sa proprie și după ce a operat prorogarea de competență, iar condiția triplei identități de părți, obiect și cauză între cele două acțiuni nu se cere ca și în cazul litispendenței.

Pornind de la această diferențiere între regimul juridic al conexității și cel al litispendenței, conexitatea este analizată în cadrul secțiunii referitoare la prorogarea legală de competență, în timp ce litispendența este analizată distinct ca un incident procedural privitor la competența instanței.

Sunt analizate în cuprinsul tezei condițiile care trebuie îndeplinite cumulativ pentru a opera conexitatea.

3.4.2. Modul de operare a prorogării de competență în cazul conexității.

În ceea ce privește această problematică, din conținutul alin. (3) al art. 139 se desprinde concluzia că în cazul admiterii excepției de conexitate are loc dezinvestirea instanței ulterior sesizate care își declină competența către prima instanța sesizată. De la această regulă, prin dispozițiile art. 139 alin. (3) este instituită și o excepție, în sensul că în urma admiterii excepției conexității, dacă reclamantul și pârâtul cer trimiterea dosarului la una dintre celelalte instanțe, instanța va trimite dosarul la instanța aleasă de părți și nu la instanța mai întâi sesizată.

3.4.3. Dreptul de control al instanței superioare.

În ceea ce privește dreptul de control al instanței superioare acesta este consacrat prin art. 139 alin. (2) din Codul de procedură civilă care prevede că încheierea pronunțată cu privire la excepția conexității invocată de părți sau din oficiu poate fi atacată numai odată fondul și nu separat. În ceea ce privește întinderea dreptului de control al instanței superioare acesta constă în verificarea de către instanța de control judiciar dacă prin soluția pronunțată de către instanța investită cu soluționarea excepției de conexitate au fost respectate condițiile impuse de art. 139 alin. (1), respectiv dacă excepția a fost invocată în fața instanței de fond, dacă cauzele respective se află în strânsă legătură, dacă cel puțin una dintre părți este comună în cele două acțiuni.

3.5. Prorogarea de competență în cazul conexității internaționale.

Conexitatea internațională este reglementată în dreptul intern prin art. 1076 din noul Cod de procedură civilă, în sensul căruia: „când instanța română este sesizată cu judecarea unei cereri, ea este competentă să judece și cererea care este legată de cea dintâi atât de strâns, încât există interesul pentru cercetarea și judecarea acestora în același timp, cu scopul de a evita soluții care nu ar putea fi conciliate dacă cererile ar fi judecate împreună”.

Din conținutul acestei dispoziții legale rezultă că această instituție procesuală este reglementată în aceeași termeni ca și în dreptul intern comun. Astfel, și în cazul conexității internaționale, aceasta atrage după sine o prorogare a competenței, nu implică o triplă identitate de părți, obiect și cauză, ci, după cum spune textul citat, doar existența unui raport „atât de strâns, încât există interesul pentru cercetarea și judecarea acestora (cererilor, n. n. N. G) în același timp”.

O altă constatare care se impune a fi reliefată este aceea că, spre deosebire de conexitatea din dreptul intern, când instanța ulterior sesizată, dacă admite excepția de conexitate, trimite dosarul la prima instanță sesizată, în cazul conexității internaționale competența soluționării cauzelor conexate revine instanței ulterior sesizate, adică instanței române.

Sunt analizate, de asemenea, în cuprinsul tezei reglementările europene ale conexității internaționale, respectiv prevederile Regulamentul CE nr.44/2001 a Consiliului European privind competența judiciară, recunoașterea și executarea hotărârilor în materie civilă și comercială și prevederile Regulamentului nr. 4 din 18 decembrie 2009 privind competența, legea aplicabilă, recunoașterea și executarea hotărârilor în materie de obligații de întreținere.

3.6. Prorogarea judiciară a competenței instanțelor judecătorești.

Prorogarea judiciară, varietate a prorogării legale, este acea formă a prorogării de competență care poate opera în temeiul și prin efectul unei hotărâri judecătorești prin care o instanță este investită cu îndeplinirea unor acte procedurale sau chiar cu soluționarea unei cauze civile ce ar intra în sfera de atribuții a altor instanțe. Prorogarea judiciară a competenței poate opera doar în cazurile determinate expres de lege, precum: în cazul delegării altei instanțe, în condițiile determinate de art. 147 din noul Cod de procedură civilă; în cazul strămutării procesului civil (art. 140 din Noul Cod de procedură civilă); în cazul administrării unor dovezi prin comisie rogatorie (art. 261 Noul Cod de procedură civilă); în cazul trimiterii cauzei spre rejudecare de către instanța de apel la o altă instanță de același grad [art. 498 alin. (2)].

3.7. Prorogarea convențională a competenței instanțelor judecătorești.

Prorogarea convențională este acea formă de prorogare a competenței care se realizează prin acordul de voință al părților litigante. Ea este consacrată legislativ prin art. 126 din noul Cod de procedură civilă care prevede că: „părțile pot conveni în scris sau, în cazul litigiilor născute, și prin declarație verbală în fața instanței ca procesele privitoare la bunuri și la drepturi de care acestea pot să dispună să fie judecate alte instanțe decât acelea care, potrivit legii, ar fi competente teritorial să le judece, în afară de cazul când această competență este exclusivă.

Din analiza acestui text legal, se poate concluziona că acesta conferă părților alegerea doar a instanței din punct de vedere teritorial, context în care prorogarea convențională în acest caz este denumită competență teritorială convențională. Legea exclude, în mod expres, de la posibilitatea de a alege o altă instanță numai cazurile de competență exclusivă, astfel cum acestea sunt reglementate prin art. 118-121.

Secțiunea a 4-a. LITISPENDENȚA – INCIDENT PROCEDURAL PRIVITOR LA COMPETENȚA INSTANȚEI.

4.1. Reglementarea litispendenței în procesul civil intern și procesul civil internațional.

În cuprinsul tezei, litispendența este analizată atât în procesul civil intern prin raportare la dispozițiile noului Cod de procedură civilă, cât și prin raportare la procesul civil internațional, în contextul noului Cod de procedură civilă și a reglementărilor internaționale.

În accepțiunea art.138 din noul Cod de procedură civilă, litispendența este calificată drept un incident procedural privitor la competența instanței, fiind reglementată prin capitolul IV al Titlului III, referitor la competența instanțelor judecătorești.

Din conținutul acestei dispoziții legale rezultă că excepția litispendenței impune tripla condiție a identității de părți, obiect și cauză, spre deosebire de conexitate, în cadrul căreia nu se impune o astfel de triplă condiție, această condiție impusă de către legiuitor conducând la concluzia că în cazul litispendenței suntem în prezența unui singur litigiu, nefiind în prezența unor cereri diferite asupra cărora instanța să își prelungească competența, context în care în cazul litispendenței nu ne aflăm în fața unei veritabile prorogări de competență. Invocarea excepției de litispendență implică întrunirea cumulativă a unor condiții analizate distinct în cuprinsul tezei.

În privința procesului civil internațional, noul Cod de procedură civilă, înscriindu-se în rândul legislațiilor care admit litispendența internațională, reglementează instituția procesuală a litispendenței internaționale prin art. 1075, iar în ceea ce privește reglementările internaționale în materie, având în vedere faptul că la nivelul țărilor membre ale Uniunii Europene, imperativul armonizării legislațiilor interne cu cele externe impune adoptarea unor acte normative comunitare care în baza principiului priorității actelor comunitare obligatorii sunt direct aplicabile în dreptul statelor membre, a fost adoptat Regulamentul (CE) nr. 44/2001 a Consiliului European privind competența judiciară, recunoașterea și executarea hotărârilor în materie civilă și comercială.

4.2. Instanțele competente în soluționarea excepției de litispendență din procesul civil intern și soluțiile pe care le pot pronunța instanțele.

În privința instanțelor competente și a soluțiilor pe care le pot pronunța instanțele în cazul admiterii excepției de litispendență, noul Cod de procedură civilă, prin art. 138, reglementează trei ipoteze: prima ipoteză este aceea când cererile sunt formulate la instanțe de același grad, ipoteză în care excepția se invocă înaintea instanței sesizate ulterior, iar dacă excepția se admite, dosarul va fi trimis de îndată primei instanțe investite; a doua ipoteză când au fost sesizate cu aceeași pricină instanțe de grad diferite, ipoteză în care excepția se invocă înaintea instanței de grad inferior, iar dacă excepția se admite, dosarul se va trimite de îndată instanței de fond mai înalte în grad; a treia ipoteză, care aduce elemente de noutate față de vechea reglementare este aceea în care litispendența operează și în ipoteza în care unul dintre procese se judecă în recurs, iar celălalt înaintea instanțelor de fond. Într-o atare ipoteză, instanța

de fond este obligată să suspende judecată până la soluționarea recursului, fără ca suspendarea procesului să înlăture starea de litispendență.

În privința actului prin care instanțele soluționează excepția de litispendență, noul Cod de procedură civilă, prin art. 138 alin.(5) aduce ca element de noutate faptul că excepția de litispendență se soluționează de către instanțele competente printr-o încheiere, atât în cazul admiterii excepției, cât și în cazul respingerii acesteia, concluzie care se desprinde din constatarea că textul legal nu distinge în privința formei actului între ipoteza în care excepția este admisă sau aceasta este respinsă.

Secțiunea a 5-a. SOLUȚIONAREA SITUAȚIILOR DE NECOMPETENȚĂ.

5.1. Considerații generale.

Noul Cod de procedură civilă reglementează în cadrul incidentelor procedurale privitoare la competența instanței necompetența instanțelor și conflictele de competență, instituții procedurale de mare aplicabilitate. Dar, dispozițiile privitoare la necompetență și la conflictele de competență reglementate prin capitolul IV al Titlului III din noul Cod de procedură civilă trebuie coroborate cu dispozițiile referitoare la excepțiile procesuale reglementate prin art. 245-248 din noul Cod de procedură civilă, în raport de care vor putea fi analizate excepțiile de necompetență a instanțelor judecătorești, precum și criteriul de clasificare a excepțiilor de necompetență a instanțelor.

În acest context, analiza problematicii referitoare la soluționarea situațiilor de necompetență, este analizată pornind de la analiza excepțiilor de necompetență a instanțelor judecătorești și a situațiilor care determină necompetența instanțelor judecătorești.

5.2. Excepția de necompetență.

Excepția de necompetență este reglementată prin art. 129 din noul Cod de procedură civilă, având denumirea marginală „excepția de necompetență”. În mod asemănător, dispozițiile art. 245 din noul Cod de procedură civilă definesc excepțiile procesuale ca fiind „mijlocul prin care, în condițiile legii, partea interesată, procurorul sau instanța invocă, fără a pune în discuție fondul dreptului, neregularități procedurale privitoare la compunerea completului sau constituirea instanței, competența instanței ori la procedura de judecată sau lipsuri referitoare la dreptul la acțiune urmărind, după caz, declinarea competenței, amânarea judecării, refacerea unor acte ori anularea, respingerea sau primirea cererii”. Rezultă așadar, din conținutul acestui text

legal, care distinge între excepțiile procesuale și excepțiile de fond că excepția de necompetență intră în categoria excepțiilor procesuale care se deosebesc de excepțiile de fond.

5.3. Invocarea excepției de necompetență.

Normele procedurale prin care este reglementată invocarea excepției de necompetență sunt prevăzute prin art. 130 din noul Cod de procedură civilă, care stabilește și regimul juridic al excepției prin care poate fi invocată necompetența instanțelor judecătorești.

Din analiza textului citat rezultă că acesta reglementează stabilirea în mod diferit a două ipoteze de invocare a necompetenței de ordine publică, prin distingerea a două grade de gravitate a încălcării normelor de competență de ordine publică, respectiv necompetența generală a instanțelor judecătorești și necompetența materială și teritorială de ordine publică. O atare soluție legislativă este criticabilă și discutabilă, fiind totodată artificială și chiar incomprehensibilă, deoarece instituirea unor grade de gravitate deosebite este greu de imaginat, iar încălcarea normelor absolute de competență, fie ea generală ori materială sau teritorială este deosebit de păgubitoare pentru ordinea juridică.

5.4. Soluționarea excepției de necompetență și soluțiile pe care le poate pronunța instanța investită cu soluționarea excepției de necompetență.

În privința soluționării excepției de necompetență și a soluțiilor pronunțate de instanțele în fața cărora au fost invocate aceste excepții, în noul Cod de procedură civilă, prin art. 132, se reglementează aceste chestiuni într-o manieră puțin diferită de vechea reglementare. Astfel, în accepțiunea art. 132 din noul Cod de procedură civilă: „când în fața instanței de judecată se pune în discuție competența acesteia, din oficiu sau la cererea părților, ea este obligată să stabilească instanța judecătorească competentă ori, dacă este cazul, un alt organ cu activitate jurisdicțională competent [alin. (1)]; dacă instanța se declară competentă, va trece la soluționarea pricinii. Încheierea poate fi atacată numai odată cu hotărârea pronunțată în cauză [alin. (2)]; dacă instanța se declară necompetentă, hotărârea nu este supusă niciunei căi de atac, dosarul fiind trimis de îndată instanței judecătorești competente sau, după caz, altui organ cu activitate jurisdicțională competent [alin. (3)]; dacă instanța se declară necompetentă și respinge cererea ca inadmisibilă întrucât este de competența unui organ fără activitate jurisdicțională sau nefiind de competența instanțelor române, hotărârea este supusă numai recursului la instanța ierarhic superioară [alin. (4)]”.

Din conținutul acestor dispoziții legale rezultă categoriile de hotărâri pe care le poate pronunța instanța de judecată, respectiv încheiere când instanța se declară competentă și care poate fi atacată numai odată cu hotărârea pronunțată în cauză, deci odată cu hotărârea pronunțată asupra fondului, și hotărâre în cazul în care instanța de judecată se declară incompetentă, în condițiile art. 132 alin. (3) și alin. (4), care, după caz, nu este supusă niciunei căi de atac, sau este supusă recursului la instanța imediat superioară.

În ceea ce privește efectele hotărârii pronunțate de instanța care soluționează excepția de incompetență, hotărârea de declinare a competenței de către instanța sesizată către instanța judecătorească sau organul cu activitate jurisdicțională produce un dublu efect: de dezinvestire a instanței sesizate cu acțiunea principală și de investire a altei instanțe sau organ cu activitate jurisdicțională. Rezultă așadar că în privința instanței căreia i s-a declinat competența, hotărârea de dezinvestire nu se impune cu autoritate de lucru judecat, în fața instanței sau altui organ căruia i s-a trimis cauza spre soluționare, putându-se ivi un conflict negativ de competență în cazul în care instanța căreia i s-a declinat competența se declară la rândul ei incompetentă să soluționeze cauza.

5.5. Conflictul de competență.

5.5.1. Reglementare. Cazuri.

Cazurile în care apar conflicte de competență sunt reglementate prin art. 132 din noul Cod de procedură civilă, din conținutul aceluiași text de lege putându-se desprinde și situațiile generatoare de conflicte care permit și o clasificare a conflictelor de competență.

Astfel, situația reglementată de art. 132 pct. 1 generează un conflict pozitiv de competență, în sensul că două sau mai multe instanțe se declară deopotrivă să soluționeze aceeași cauză, refuzând să își decline competența în favoarea altei instanțe sau organ cu activitate jurisdicțională. Ipoteza reglementată de art. 132 pct. 2 generează un conflict negativ de competență, în sensul că două sau mai multe instanțe se declară deopotrivă incompetente să soluționeze același proces și își declină reciproc competența.

Dispozițiile art. 134 din noul Cod de procedură civilă instituie obligația instanței în fața căreia s-a ivit conflictul de competență de a suspenda din oficiu judecata cauzei și de a înainta dosarul instanței competente să soluționeze conflictul.

5.5.2. Soluționarea conflictului de competență și procedura aplicabilă.

Dispozițiile art. 135 din noul Cod de procedură civilă, având denumirea marginală „soluționarea conflictului de competență”, determină atât instanța competentă să soluționeze conflictul de competență cât și procedura aplicabilă pentru soluționarea conflictului de competență.

După cum se poate constata, primul alineat determină competența de soluționare a conflictelor ivite între două instanțe judecătorești, instanța competentă în această ipoteză determinându-se pe baza principiului potrivit căruia ea aparține instanței imediat superioare și comună instanțelor aflate în conflict.

Al doilea alineat reglementează o problemă nesoluționată prin vechea reglementare, care a creat discuții doctrinare și jurisprudențiale, respectiv aceea a conflictului de competență dintre o instanță judecătorească și Înalta Curte de Casație și Justiție.

Ipoteza reglementată prin alin. (3) al art. 135, vizează conflictul de competență ivit între o instanță judecătorească și un organ cu activitate jurisdicțională, soluția legislativă în această ipoteză fiind aceea prin care se acordă prioritate instanțelor judecătorești în soluționarea unui astfel de conflict, ceea ce este conform cu realitatea că doar instanțele judecătorești beneficiază de plenitudine de jurisdicție în activitatea de administrare a justiției.

Ultimul alineat al art. 135 stabilește procedura de judecată a soluționării cererii privitoare la conflictul de competență, în urma căreia instanța investită cu soluționarea acestui conflict pronunță o hotărâre care, în mod tradițional, este cunoscută sub denumirea de regulator de competență. În acest context, alin. (4) al art. 135 statuează că cererea se soluționează de către instanța competentă să judece conflictul, în camera de consiliu, și fără citarea părților, deci în regim de urgență, întrucât printr-o astfel de hotărâre nu se soluționează fondul litigiului dedus judecării.

De asemenea, hotărârea prin care instanța soluționează conflictul de competență este definitivă și obligatorie pentru instanța desemnată, care nu mai are posibilitatea de a-și verifica propria competență, căci ne aflăm în fața unei hotărâri judecătorești care a statuat în mod definitiv asupra competenței.

5.5.3. Reglementări speciale instituite prin noul Cod de procedură civilă în materia soluționării conflictelor de competență.

Noul Cod de procedură reglementează, față de vechea reglementare, pentru prima dată prin art. 136 procedura de soluționare a conflictelor de competență dintre două secții sau complete specializate ale aceleiași instanțe judecătorești. Astfel, noul Cod de procedură civilă, în acord cu prevederile Legii nr. 304/2004 privind organizarea judiciară, prevede prin art. 136 că dispozițiile privitoare la soluționarea conflictelor de competență se aplică și la conflictele de competență care apar între secțiile specializate sau completele specializate ale aceleiași instanțe judecătorești. Un asemenea conflict se soluționează de către secția instanței stabilită la art. 135 corespunzătoare secției înaintea căreia s-a ivit conflictul.

În ipoteza în care conflictul apare între două secții ale Înaltei Curți de Casație și Justiție conflictul se soluționează de Completul de 5 judecători.

5.5.4 Probele administrate în fața instanței necompetente.

Potrivit art. 137 din Codul de procedură civilă, în cazul declarării necompetenței, dovezile administrate în fața instanței necompetente rămân câștigate judecății și instanța competentă investită cu soluționarea cauzei nu va dispune refacerea lor decât pentru motive temeinice.

Soluția legislativă consacrată prin art. 137 din Codul de procedură civilă este o consecință a principiului că probele deja administrate în fața instanței necompetente aparțin cauzei, iar valorificarea lor chiar în fața instanței necompetente are menirea de a contribui la o mai bună administrare a justiției prin economisire de timp și cheltuieli pe care le-ar implica refacerea probelor în fața instanței căreia i s-a declinat competența.

Secțiunea a 6-a. STRĂMUTAREA PRICINILOR.

6.1 . Reglementare.

Noul cod de procedură, în aceeași manieră ca și vechea reglementare, reglementează detaliat, prin art. 140, situațiile în care se impune strămutarea cauzelor, în considerarea gravității împrejurărilor care generează îndoieli asupra competenței instanțelor de judecată. Dar, după cum vom putea constata din analiza comparativă a celor două reglementări, noul Cod de procedură civilă aduce unele noutăți față de vechea reglementare, precum și eliminarea unor situații care în vechea reglementare erau considerate drept cauze care atrăgeau strămutarea cauzelor.

Din conținutul acestei dispoziții legale rezultă că strămutarea pricinilor poate fi solicitată pentru anumite motive, respectiv motive de bănuială legitimă sau de siguranță publică, ca atare, față de vechea reglementare instituită prin art. 37, s-a renunțat la motivul bazat pe rudenie sau afinitate, întrucât acest motiv constituie un caz de incompatibilitate la care face referire alin. (2) al art. 140.

6.2. Formularea cererii de strămutare.

Noul Cod de procedură, la fel ca și vechea reglementare instituită prin art. 38, reglementează în mod detaliat, prin art. 142-146, procedura de soluționare a cererii de strămutare. Dar, noul Cod de procedură civilă aduce unele modificări substanțiale, față de vechea reglementare, în privința procedurii de soluționare a cererii de strămutare și a legitimării procesuale pentru formularea acestor cereri.

Astfel, potrivit art. 141 din noul Cod de procedură civilă: „strămutarea pentru motiv de bănuială legitimă sau de siguranță publică se poate cere în orice fază a procesului [alin. (1)]; strămutarea pentru motiv de bănuială legitimă poate fi cerută de către partea interesată, iar cea întemeiată pe motiv de siguranță publică, numai de către procurorul general de la Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție [alin. (2)]”.

În ceea ce privește legitimarea procesuală a părților pentru formularea cererii de strămutare, se constată că, privitor la motivul de siguranță publică, față de vechea reglementare care conferea legitimitate procesuală procurorului de la Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție, noul Cod de procedură civilă conferă calitatea procesuală numai procurorului general de la Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție.

6.3. Instanța competentă și judecarea cererii.

Sub aspectul instanței competente cu soluționarea cererii de strămutare, noul Cod de procedură civilă, luând în considerare instanța de la care se cere strămutarea, face distincție între instanța competentă să soluționeze cererea de strămutare întemeiată pe motiv de bănuială legitimă și instanța competentă să soluționeze cererea de strămutare întemeiată pe motiv de siguranță publică. Astfel, spre deosebire de vechea reglementare, noul Cod de procedură civilă stabilește că: „cererea de strămutare întemeiată pe motiv de bănuială legitimă este de competența curții de apel, dacă instanța de la care se cere strămutarea este o judecătorie sau un tribunal din circumscripția acesteia. Dacă strămutarea se cere de la curtea de apel, competența de soluționare revine Înaltei Curți de Casație și Justiție. Cererea de strămutare se depune la instanța competentă

să o soluționeze, care va înștiința de îndată instanța de la care s-a cerut strămutarea despre formularea cererii de strămutare [alin. (1)]; cererea de strămutare întemeiată pe motiv de siguranță publică este de competența Înaltei Curți de Casație și Justiție, care va înștiința, de îndată, despre depunerea cererii instanța de la care se cere strămutarea [alin. (2)]; la primirea cererii de strămutare, instanța competentă să o soluționeze va putea să solicite dosarul cauzei [alin. (3)]”.

Din analiza acestui text legal, se poate concluziona că, curtea de apel este competență să judece doar cererile de strămutare întemeiate pe motiv de bănuială legitimă, dacă instanța de la care se cere strămutarea este o judecătorie sau un tribunal din circumscripția acesteia, în timp ce Înalta Curte de Casație și Justiție este competentă să judece atât cererile de strămutare întemeiate pe motiv de bănuială legitimă, dacă cererea de strămutare se cere de la curtea de apel, cât și competența exclusivă de a soluționa cererile de strămutare întemeiate pe motiv de siguranță publică.

Sub aspectul modalității de soluționare a cererii, dispozițiile art. 144 alin. (1) din noul Cod de procedură civilă, la fel ca și reglementarea instituită prin art. 40 din vechea reglementare, stabilește că judecarea cererii se face în camera de consiliu.

De asemenea, noul Cod de procedură civilă, prin art. 143, conferă posibilitatea celui interesat de a solicita completului de judecată să dispună, dacă este cazul, suspendarea judecării procesului, cu darea unei cauțiuni în cuantum de 1.000 lei. În privința hotărârii pe care o pronunță instanța privitor la suspendarea judecării procesului, aceasta este o încheiere care nu se motivează și nu este supusă niciunei căi de atac.

6.4. Hotărârea pronunțată de instanța care soluționează cererea de strămutare și căile de atac împotriva acestor hotărâri.

Noul Cod de procedură civilă reglementează prin art. 144 alin.(2) și alin.(3) hotărârea pronunțată de către instanța care soluționează cererea de strămutare, calea de atac împotriva acestei hotărâri, precum și obligația instanței care a soluționat cererea de strămutare de a înștiința, de îndată, instanța de la care s-a cerut strămutarea despre admiterea sau respingerea cererii de strămutare.

Astfel, noul Cod de procedură civilă, prin art. 144 alin.(2) stabilește că „hotărârea asupra strămutării se dă fără motivare și este definitivă”. Ca atare, în condițiile noului Cod de

procedură civilă, împotriva acestei hotărâri se pot exercita căile extraordinare de atac de retractare.

6.5. Efectele hotărârii pronunțate de către instanța care soluționează cererea de strămutare.

În privința efectelor hotărârii pronunțate de către instanța care soluționează cererea de strămutare, noul Cod de procedură civilă reglementează prin art. 145 categoriile de instanțe cărora li se transmite de către instanța care a soluționat cererea de strămutare competența soluționării în fond a cauzelor care au făcut obiectul cererii de strămutare.

De asemenea, prin art. 145 alin. (3) se stabilesc și căile de atac și modalitatea de stabilire a acestora exercitate împotriva hotărârii pronunțată de către instanța care soluționează cauza în urma strămutării, respectiv, acest text legal, stabilește regula după care apelul sau, după caz, recursul împotriva hotărârii date de instanța la care s-a strămutat procesul sunt de competența instanțelor ierarhic superioare acesteia. În cazurile prevăzute de lege, când în urma admiterii apelului sau recursului instanțele care soluționează aceste căi de atac trimit cauza spre rejudecare instanțelor competente, trimiterea spre rejudecare se va face la o instanță din circumscripția celei care a soluționat calea de atac.

6.6. Formularea unei noi cereri de strămutare.

Noul Cod de procedură civilă instituie prin art. 146, pentru evitarea cererilor de strămutare pentru același motive, cu efect șicanatoriu, inadmisibilitatea unei noi cereri de strămutare întemeiate pe același motiv ca și cel care a făcut obiectul primei cereri de strămutare.

De la regula instituită prin alin. (1) al art. 146, același alineat instituite două excepții când devine admisibilă formularea unei noi cereri de strămutare. Astfel, în accepțiunea acestui text, o nouă cerere de strămutare este admisibilă în ipoteza în care noua cerere se întemeiază pe împrejurări necunoscute la data soluționării cererii anterioare sau în ipoteza în care noua cerere de strămutare se întemeiază pe împrejurări noi ivite după soluționarea primei cereri de strămutare.

Prin alin. (2) al art. 146 din noul Cod de procedură civilă este instituită și sancțiunea introducerii unei noi cereri de strămutare cu încălcarea alin. (1), sancțiunea fiind în acest caz declararea ca inadmisibilă a celei de a doua cereri de strămutare de către instanța investită cu soluționarea cererii ulterioare de strămutare, indiferent de stadiul procesual în care se află cauza dedusă judecării, adică în apel sau recurs.

Secțiunea 7. DELEGAREA INSTANȚEI DE JUDECATĂ.

Delegarea instanței de judecată, datorită unor împrejurări excepționale care generează situația ca instanța competentă să soluționeze cauza să fie împiedicată un timp mai îndelungat să funcționeze, era reglementată atât prin dispozițiile art. 23 din vechea reglementare, fiind reglementată și prin dispozițiile art. 147 din noul Cod de procedură civilă, care adoptă aceeași soluție legislativă ca și în vechea reglementare.

Astfel, potrivit art. 23 din vechea reglementare și art. 147 din noul Cod de procedură civilă, „când din cauza unor împrejurări excepționale, instanța competentă este împiedicată un timp mai îndelungat să funcționeze, Înalta Curte de Casație și Justiție, la cererea părții interesate, va desemna o altă instanță de același grad care să judece procesul”.

În privința instanței competente să soluționeze cererea pentru delegarea altei instanțe, dispozițiile art. 147 stabilesc competența exclusivă a Înaltei Curți de Casație și Justiție, care va analiza cererea la cererea părții interesate și care, în cazul admiterii cererii, va desemna o altă instanță de același grad care să judece procesul.